sosyal adalet

AYBAR ve TORUN'A 5 SORU

AGIRNASLI AREN ULUÇ

Kavel'in içyüzü

YIL: 1, SAYI: 1, FİATI 1 LİRA

19 MART 1963 SALI

GAZETEMIZ NASIL CIKTI

Bu bir basın geleneğidir. Yayın hayatına atılan her gazete ve dergi ilk sayısında, bir yazı ile kendini tanıtmağa çalışır. Ve çoğunluk okurlarına vaadlerle dolu bir mektup gönderir. Doğruluğundan, güzelliğinden söz eder. Zenginliğini ve sınırsız imkânlarını anlatır. Ve bütün bunları «sevgili okurlarının hizmetine arzettiğini» belirterek sözünü bağlar.

Bu basın geleneği olmasaydı, biz gene de bu mektubu size göndermek gereğini duyacaktık. Çünkü bizim gerçekten anlatacaklarımız ve anlatmamız gereken bir oluşumuz var.

Doğruluğumuz, güzelliğimiz bu oluşta. Zenginliğimiz ve sınırsız imkânlarımız bu oluşla başlıyor. Bir «Sosyal Adalet» okurunun bizleri tanıması ve bu oluşu bilmesi gerekiyor.

«Sosyal Adalet» teşebbüsü; emekten yana, demokrasi ve Anayasadan yana olan bizlerin kafasında kıvrılan «Sesimizi nasıl duyururuz? Bizim gibi bu isteği duyanlarla nasıl konuşuruz?...» sorusu ile başladı. Bu sorunun cevabını verebilmek için, daha bir çok sorunun cevabını vermemiz gerekti. Günümüzün şartlarında bir yayın organı kurmak belli bir sermaye işiydi. Bizler ise; yazardık, gazeteciydik, sanatçıydık, öğretim üyesiydik, ekmeğini emeği ile kazanan işçi ve aydındık. Ve sermayemiz, emeğimizin karşılıksız karşılığı ceplerimizdeki paraydı. Önce kendi ceplerimize baş vurduk. Sonra, teşebbüsü çevremize duyurduk ve katılmalarını istedik. Sonuç: «Taşıma suyla değirmen dönmez» diyenler haklı çıkmadı. Ve değirmen dönmeğe başladı.

Doğrusu, memleketimizde pek alışılmamış olan bu yol, bizler tarafından bulunmuş bir yenilik değildir. Bu, bütün dünyada; ilerici, emekten yana ve sosyal adaletin savunucusu haftalık gazeteleri ve diğer fikir dergilerini kuranların baş vurdukları bir yoldur.

Böyle elbirliği ve güçbirliği ile kurulan yayın organları, bir çok memlekette ilerici hareketlerin öncülüğünü yapmış; zaman zaman ilerici cephede çıkan ayrılıkları gidermek, çatlakları onarmak görevini başarmıştır. Bu çetin yolun yolcuları, herhangi bir sermaye ya da bir sermaye grubunun sözcüsü olmadıkları için, yayın hayatında daima güçlüklerle karşılaşmışlar fakat, on binlerce insana seslerini duyurmak görevini yerine getirmişlerdir.

Kelimenin gerçek anlamı ile emekten yana, sosyal adaletçi bir gazete ya da bir derginin bundan başka bir şekilde kurulabileceğini düşünmek de akla pek yakın gelmiyor. Sosyal adalet savaşında aklın yolu birleşmeyi, güç de olsa, imkânları bir araya getirip birlikte hareket etmeyi emrediyor. Biz de aklın ve gerçeklerin kuralına uyduk. Teşebbüsümüz kısa zamanda çevremizin dışına taştı. Bizleri sadece isimlerimizle, yazılarımızla, eserlerimizle tanıyanlar yardımımıza geldi. Açtığımız peşin abone kampanyasına yüzlerce insan katıldı.

«Sosyal Adalet» e karşı gösterilen bu ilgi ve güvenin yanısıra Anayasamızda yer alan sosyal adaletin gerçekleşmesini, lâfta kalmamasını isteyen bir gayretin payı büyük olsa gerektir. Yoksa bir işçinin, bir köy öğretmeninin bir dar gelirlinin, çıkmamış bir gazeteye abone olmasını açıklamak güçleşir. Bir abonemizin bunun böyle olduğunu ispatlayan bir örneği var. Şöyle diyor Sosyal Adalet'in abonesi:

«Şu kalkınma lâfını yıllardır işitir dururuz. Öncekiler plânsız programsız kalkınmadan bahsederlerdi şimdilik plânlısından söz ediyorlar. Öncekiler kalkınma hayalimizi kuvetlendirmek için, her mahallede bir milyoner yaratmak masalı söylerlerdi. Şimdikiler de bizlere kalkınmayı anlatabilmek için Avrupadan bir «pasta» misali ithal ettiler. Diyorlar ki «Önce pastayı bir büyütelim - bu istihsali arttıralım ***demek oluyor*** **- sonra** ***oturup*** **bir güzel o pastayı yiyelim.» Oysa biz diyoruz ki «Güzel, pastayı elele verip büyütelim. Fakat, kolları sıvamadan şöyle bir, pastanın nasıl paylâşılacağını da görüşüverelim. Bizi pastanın büyümesi kadar, sonradan bunun nasıl yenileceği de ilgilendiriyor. Çünkü oldum olası şu kalkınma pastasından bize hep az düştü gibi gelir bana...»**

Görüldüğü gibi halkımız anayasamızda yer alan Sosyal Adalete çoktan sahip çıkmış. Dar imkânlarına rağmen yayılıp benimsenmesi savaşına da katılıyor.

da katılıyor. Biz sosyal adaletcilerin gün geçtikçe sayılarının artacağına ve topluca — Anayasanın kendilerine tanıdığı — hakları elde etmek için savaşacaklarına inanıyoruz. Başarıya ulaşılması için yardımlaşmak şart.

Sosyal Adalet, gün ışığına kavuşmak için bu yardımlaşmadan yararlandı. Şimdi sıra bizde. Bütün gücümüzle, sizlere yararlı olmağa çalışacağız. İyi ya da kötü taraflarımızı görüp gösterme görevini siz yapacaksınız.

Sosyal Adalet'in bu ilk sayısının, herhangi bir haftanın sayısı olarak kabul edilmemesi gerekir. Bu sayımızda; özellikle Sosyal Adalet kavramı ve ilerici hareketlerin birliği gereğini ele aldık. Bu konularda çeşitli görüşlere yer vermeğe çalıştık. Bu yüzden haftalık iç ve dış olaylara gereğince yer veremedik. Önümüzdeki sayılar, ilk sayıdaki bu geçici eksikliği gidereceğiz. Böylelikle gelecek sayılar daha renkli ve hareketli olacak. Olayları değerlendirirken kısır politika tartışmalarından çok sosyal olaylara, gelişen toplumcu hareketlere yer vermeğe çalışacağız.

İlk sayılarımızda olacak bazı aksaklıklar için şimdiden özür dileriz. Fakat, şimdiden her sayının, bir öncekine bakarak daha titizlikle hazırlanacağını söyliyebiliriz.

Saygılarımızla...

SOSYAL ADALET

sosyal adalet

Haftalık Siyasî Gazete
19 Mart 1963 Yıl: 1 Sayı: 1
İMTİYAZ SAHİBİ:
CEMAL HAKKI SELEK
YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ:
TURHAN TÜKEL
İDÂREHANE: Cağaloğlu, Molla Fenari Sokak, No. 30 — 32 (Vatan Matbaası) Tel: 22 93 15
FİYATI : 100 Kuruş.
ABONE: 3 Aylık 10 Lira,
6 Aylık 20 Lira,
1 Yıllık 40 Lira,
Yurt dışı abonelerde posta ücreti abone bedeline eklenir.
İLÂN: Beher Sütunda Santimetresi 25 Lira'dır. Renkli ilânlar özel tarifeye tâbidir.
DİZİLDİĞİ VE BASILDIĞI YER: Vatan Matbaası — İSTANBUL

YAZARLAR:

Mehmet Ali AYBAR, Niyazi AĞIRNASLI, Burhanettin ULUÇ, Osman Nuri TORUN, Sadun AREN, Recai İSKENDEROĞLU, Aziz NESİN, Behice BORAN, Fethi NACİ, Müşerref HEKİMOĞLU, Mehmet MAKAL, Rıfat I L G A Z, Sabahattin EYÜBOĞLU, Samim KOCAGÖZ, Şahap BALCIOĞLU, Türkkaya ATAÖV, Hüseyin KORKMAZGİL, Erdoğan BAŞAR, Aslan BAŞER, Kemal SÜLKER, Sina PAMUKÇU, İbrahim GÜZELCE, Kemal TÜRKLER, Turhan TÜKEL, Musa ANTER, Enver AYTEKİN, Uğur CANKOÇAK, Adnan CEMGİL, Kemal ÇİFTLER, Suha ÇİLİNGİROĞLU, Süleyman EGE, Şaban ERİK, Nevzat HATKO, Kenan KAYA, Sait KIRMIZITOPRAK, Selim MİMOĞLU, Metin Özek, Doğan ÖZGÜDEN, Tahir ÖZTÜRK, Mehmet RESSAMOĞLU, Nurdoğan TAÇALAN, Ahmet TOP, Selma TÜKEL.

SANATÇILAR:

Teoman AKTÜREL, Talip APAYDIN, Mustafa ARSLAN, Ülkü ARZAK, Fakir BAYKURT, Zeki BEYNER, Asım BEZİRCİ, Kemal BİLBAŞAR, Erdem BURİ, Muzaffer BUYRUKÇU, Edip CANSEVER, Necati CUMALI, Asaf ÇİĞİLTEPE, Arif DAMAR, Metin ELOĞLU, Leyla ERBİL, Azra ERHAT, Metin ERKSAN, Selâhattin HİLAV, Orhan KEMAL, Yaşar KEMAL, Rauf MUTLUAY, Eflatun NURİ, Erdoğan ÖZER, Demir ÖZLÜ, Halit REFİĞ, Burhan SOLUKÇU, Kemal TAHİR, Sezer TANSUĞ, Rekin TEKSOY, Sevim ULUÇ, Tonguç YAŞAR, Can YÜCEL, Ahmet YÜRÜR.

SOSYAL ADALET İÇİN

sosyal adalet

Toplum hayatındaki bir takım değişiklikler, kendileriyle birlikte, bir takım yeni sözler, yeni kavramlar da getirirler. Meselâ 1923'te Cumhuriyetin ilânından sonra «Hâkimiyeti Milliye», 1945'te çok partili döneme girilince «Demokrasi» ve şimdi de, 27 Mayıs'tan sonra, «Sosyal Adalet».

Sosyal adalet, 27 Mayıs'tan sonra yalnız yazılarda ve konuşmalarda kalmamış, 9 Temmuz 1961'de kabul edilen yeni anayasamızda da ifadesini bulmuştur. Ve halkımız anayasaya «EVET» diyerek «SOSYAL ADALET» in gerçekleştirilmesini istediğini belirtmiştir. Nitekim anayasanın «Başlangıç» kısmında, bu anayasanın «İnsan hak ve hürriyetlerini, milli dayanışmayı, sosyal adaleti, ferdin ve toplumun huzur ve refahını gerçekleştirmeyı ve teminat altına almayı mümkün kılacak demokratik hukuk devletini bütün hukuki ve sosyal temelleriyle kurmak için» hazırlandığı yazılmıştır. Anayasanın «Sosyal ve iktisadi haklar ve ödevler» başlıklı üçüncü bölümü ise doğrudan doğruya sosyal adaletin gerçekleştirilmesiyle ilgili maddeleri sıralamaktadır.

Bu gazete, Anayasa'da yazılı hakların ak kâğıt üzerinde kalmayıp günlük yaşamaya karışması, yaşayan haklar durumuna gelmesi için girişilen savaşa katılmak üzere çıkıyor. Sosyal adalet denince, işçisiyle, köylüsüyle, memuruyla, zanaatkârıyla, esnafıyla, serbest meslek sahipleriyle, çalışan bütün insanların milli gelirden, harcadıkları emeğe göre bir pay almalarını ve milli gelire kattıkları değer ne olursa olsun, her yurttaşın insanca yaşayabilmesini ve kabiliyetlerini sonuna kadar geliştirebilmek için imkân eşitliğine kavuşmasını anlıyoruz. Sosyal adalet donmuş, değişmez bir kavram değildir. Toplumun gelişmesine göre ileriye doğru emekten yana yeni özler kazanıp zenginleşen ve boyuna değişip dönüşen bir kavramdır. Sosyal adalet bizim için bilginlerin yazılarında politikacıların söylevlerinde geçecek bir süsleme unsuru değildir. iştir. topraktır, evdir, hastanedir, doktordur, ilâçtır, okulsuz 2 milyon Türk çocuğunun siyah önlüklere ve okul sıralarına kavuşmasıdır, işsiz kalmamaktır, yarın kaygısı çekmemektir, ihtiyarlıkta avuç açmamaktır. üniversitedir, tiyatrodur, sinemadır, konserdir, kitaptır, spor alanıdır, yâni insanca yaşamaktır.

Sosyal adalet nasıl gerçekleşecek, evlerimizin ve işyerlerinin kapısından nasıl içeri girecek? Bütün ülkelerin insanları bu ölüm-dirim sorusunu sormak, cevabını aramak ve bulmak zorundadır. Biz, bu soruyu, ortaçağ kalıntısı bir ekonomik düzeni koruyan; bu düzeni bir kapitalizm aşılamasıyla sürdürmeğe çalışan bir ülkede soruyoruz. Ve insan gücünün, tabiat kaynaklarının topluma yararlı bir biçimde ve gerekli kalkınma hızını sağlayacak yönde kullanılması için, yâni üretimin ve milli gelirin artması ve artan milli gelirin hakça dağıtılması için, toplumcu aydınların iş ve kader birliği yaptığı uyarıcı ve sürükleyici işçi sınıfımızla kaynaşmış halk yığınlarının politik bir kuvvet olarak katıldığı, emekten yana bir politikanın yürürlüğe konması şarttır, diyoruz. Titizlikle «istiklâl»ci, ulusal varlığımızı her şeyin üstünde tutan, bundan dolayı da kalkınma çabamızı engellemeyen, barışçı, Birleşmiş Milletler idealine bağlı bir dış politikanın yürütülmesi şarttır, diyoruz. Bu dileğimizin fikir kaynakları, Atatürk'çülüğün günümüz gerçekleri karşısında yeniden değerlendirilmiş olan gerçek halkçılığı, emekten yana devletçiliği, gerçek milliyetçiliği, kâğıt üstünde kalmayan devrimciliği, bilimselliği, lâikliği, barışçılığı ve «istiklâl»ciliği, emperyalizme, sömürücülüğe karşı oluşu ile, çağdaş insan haklarını dile getiren yeni anayasamızdır.

Türkiye gerçeklerinden hareket etmek, en önemli ilkemizdir. Bunun için bu gazetede memleket meseleleri, özünü bilimsel düşünceden alan, bilimsel gerçeklere dayanan bir görüşle ele alınacak; tarihsel oluşun bugünkü şartları içinde gerçekleşebilir çözüm yolları aranacaktır. Kendi gerçeklerimizden hareket etmek demek, elbette dar görüşlü bir mahallilik içine kapanıp kalmak değildir. Kendi gerçeklerimizden hareket etmekle beraber bütün geri kalmış toplumları kalkınma ve ilerleme konusundaki deneylerinden, başarılarından; ya da başarısızlıklarından gerekli dersleri almayı bileceğiz. Bu gazete, aynı temel ilkelerin çözümünde değişik teklifler getiren bütün yazılara açık olacaktır.

Faşizm tehlikesinin elle tutulur, gözle görülür hâle geldiğini şu dönemde emekten yana bütün ilericilerin dayanışmaları, işbirliği etmeleri ve böylece faşizmi sindirecek etkin bir kuvvet hâline gelmeleri şarttır. Halkçı, milliyetçi, devrimci, sosyal adaletçi bütün kuvvetlerin, yâni demokrasiden yana, yâni emekten yana bütün kuvvetlerın elele yürümesini sağlamağa çalışmak, gazetemizin bir numaralı meselesi olacaktır.

Meselelerimizi ancak Tür khalkının çözebileceğine inanıyoruz. Demokrasiye inanışımızın, Anayasa saygımızın temel sebebi budur. Halkın dışında kurtarıcılar beklemenin yanlış ve zararlı bir tutum olduğuna, meselelerimizi büsbütün çıkmaza sokacağına inanıyoruz. Ondokuzuncu Yüzyıl'dan bu yana sürüp gelen el yordamıyla arayışların ancak Türk halkının eğitilip aydınlatılarak ulusal kalkınma ve ilerleme nin bilinçli itici kuvveti hâline gelmesiyle olumlu bir yola gireceğine inanıyoruz. Bunun için sonuna kadar parlâmento rejiminden ve bu rejimi yerleştirmeye çalışanlardan yana olacağız. Bunu söylemek, güdülen politikanın mutlu azınlıkçı niteliğini belirtmeye, emekçi halk yığınlarının haklarını savunmaya ve halktan yana, sosyal adaletçi bir politikayı ileri sürmeye engel değildir, bunların temel şartıdır.

ANAYASA MAHKEMESİ ÇALIŞIYOR

Türkiye İşçi Partisi'nin anayasaya aykırı bulduğu kanun ve kanun maddeleri hakkındaki müracaatını usûl bakımından inceleyen Anayasa Mahkemesi, geçen hafta içinde esasa girmeğe karar verdi ve 78 dâvanın görülmesine başlandı.

Ankara Senatörü Niyazi Ağırnaslı'nın iltihakından sonra Anayasa Mahkemesi'nde dâva açmak hakkını kazanan Türkiye İşçi Parti'sinden başka C.H.P., A. P. ve Y.T.P. de bazı kanun ve kanun maddelerinin iptali için Anayasa Mahkemesine başvurmuş bulunuyorlar. Mecliste temsil edilen partilerden C.K.M.P. ve M.P. ise 28 Şubat 1963 akşamına kadar herhangi bir müracaatta bulunmayarak Anayasaya aykırı kanunların dâva edilebilmesi için tanınan altı aylık süreyi geçirdiler.

Bu arada asıl dikkati çeken, Anayasa Mahkemesine başvurmağa yetkili diğer organların, hiçbir kanun veya kanun maddesi hakkında iptal dâvası açmaması oldu. Özellikle, anayasayı çiğneyen bir iktidara karşı en büyük direnmeyi gösteren üniversitenin, kendi eliyle hazırladığı bir anayasaya sahip çıkmaması ve bilim hürriyetine gem vuran kanunların iptali için Anayasa Mahkemesine başvurmaması hayret ve üzüntü ile karşılandı.

Anayasa Mahkemesine başvuran siyasî partilerin iptalini istedikleri kanunların incelenmesi, bu partilerin hangi sınıflar adına hareket ettiklerini göstermesi bakımından büyük önem taşıyor. SOSYAL ADALET, gelecek sayılarında, siyasî partilerin hangi kanunların iptalini istediklerini geniş şekilde açıklayacaktır.

Şu kadar var ki, Türkiye İşçi Partisinin, Meclis'te temsil edilme imkânına kavuşur kavuşmaz, 18 gün zarfında 78 kanun ve kanun maddesinin iptali için dâva dosyalarını hazırlayarak Anayasa Mahkemesine başvurması, halk oyunda çok müsbet karşılandı. Profesör Cahit Tanyol, 8 Mart 1963 tarihli Cumhuriyet gazetesinde yayınlanan «Şehzade Kavgaları» başlıklı makalesinde bu husustaki görüşünü şöyle açıkladı:

«Doğrusunu söylemek lâzımsa, ben, İşçi Partisinin bu hukuk mücadelesini, alışılmış bir geleneğe uyma şeklinde yorumlamış; onun da teorik, ayağını yere basmayan bir parti olduğunu düşünmüştüm. İşçinin birçok dertleri dururken, İşçi Partisinin, 141 ve 142 nci maddeleri söz konusu etmesini mânasız bulmuştum. Bu yüzden, gerek partiye ve gerekse parti yöneticilerine karşı içimde bir güvensizlik vardı. 141 nci ve 142 nci maddelerin kaldırılmasını İşçi Partisinin ele almasında, faydadan çok zarar hayal ediyordum. Bu, bütün aydınların dâvası olmalıdır, diyordum.

Aradan bu kadar zaman geçti. Ne Anayasayı hazırlayan ülemada ve ne de siyasî partilerde bir kımıldama görüldü. Anayasa Mahkemesi kuruldu. Sabık iktidarı gayri meşru görenler, sabık iktidara karşı hukuk devletini savunanlar ve nihayet sabık iktidarın taraftarlarını istismar edenler bu konuya yanaşmadı. Hattâ kanunların daha da sertleşmesini arzu eden Bakanlar zuhur etti.

......

Fakat İşçi Partisi, Meclis'te bir milletvekiline sahip olunca, ilk iş olarak Anayasa Mahkemesine, antidemokratik kanunlar için büyücek bir dosya sundu; ve demokrasinin palavrası değil, yeni bir anlamı olduğunu bize hatırlattı. Diğer partilerle kendisi arasında en ufak bir benzerlik olmadığını *ispat etti.*

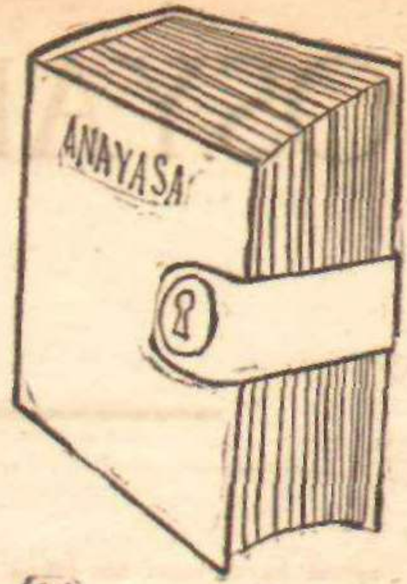
İşçi Partisi, diğer partilerin dayandığı temelleri de açığa vurdu, ayıplarını ortaya çıkardı.

......

Çünkü o, şehzade kavgalarını modernize eden Osmanlı partilerinin karşısına, ayağı halkın uzak tabakalarına kadar uzanan bir sınıf şuuriyle bir fikir sistemiyle çıkıyor.

Buna karşılık:

Daha dün, demokrasi için, hürriyet için kızılca kıyametler koparan «Osmanlı aydınları susuyor...»

«PLAN SOSYALİST OLSAYDI»

Devlet Plânlama Teşkilâtı'nın eski İktisadî Plânlama Teşkilâtının İktisadî Plânlama Dairesi Eski Başkanı Atilâ Sönmez, geçen Cumartesi günü Ankara Türk Devrim Ocağı'nda verdiği «Plân sosyalist olsaydı» konulu konferansta, bütün meselelerimizin tek çözüm yolunun sosyalist bir plân olduğunu açıkladı.

Necat Erder'in yönettiği konferansta gelir dağılımı, vergi yükünün dağılımı, *devlet harcamalarının* sektörler ve bölgeler itibariyle dağılımı bakımından plânın sosyalist bir plân olmadığını belirten Atillâ Sönmez, özetle şunları söyledi:

«Tatbik edilen bütçe yatırımlarının *yüzde 35'ine* yakın kısmı, İstanbul, Ankara ve İzmir gibi büyük illere yapılmaktadır. Bu dağılış, bölgeler bakımından dengesizdir. Buna rağmen, bu şehirlerin medenî ihtiyaçları *karşılanmış olmaktan uzak*tır. Plânın iktisadî ve sosyâl hayatı kavrayış şekli de, sosyalist olmaktan uzaktır. Sosyalist bir plân, iktisadî ve sosyal yapıda değişiklik yapılmasını hedef tutar.»

İçinde bulunduğumuz iktisadî ve sosyal düzen, ileri tekniklerin istihsalde kullanılarak hayat seviyesinin yükseltilmesini, daha fazla yatırım yapılmasını, işsizliğin ortadan kaldırılmasını imkânsız kılmaktadır. Çünkü, bunları gerçekleştirmek, önemli bir sermaye birikimini zorunlu kılmaktadır. Böyle bir sermaye birikimi de esasen bozuk olan gelir dağılımını daha tahammül edilmez bir duruma getirir. Sosyalist bir plân, bütün meselelerin yegâne çözüm yolu olarak karşımıza çıkıyor.»

Bu konuşmadan sonra dinleyiciler Erder ile Sönmez'e plânla ilgili çeşitli sorular yönelttiler. Teknisyenlerle politikacılar arasındaki münasebetlere dair bir soruyu Necat Erder şöyle cevaplandırdı:

«Teknisyenler birer karar organı olmadıkları için, onların yaptıkları, siyasi karar organlarının stratejisine uygun bir plân hazırlamaktır. Onlardan kendi siyasî *tercihlerini belirtmelerini* beklemek haksızlık olur.

Plânın ana hedefi yüzde 7 kalkınma hızını sağlamaktır. Bu hedefi açıklamak politikacılara cazip geldi. Fakat tatbikatta gelir dağılımı bozuldu. Zira, plânın tatbikatı için yapı değişiklikleri yapılması icap etmekteydi. Toprak reformu, iktisadî devlet teşekküllerinin reorganizasyonu gibi... Bunlar yapılmadı. Çünkü, her *ikisi* de bugünkü çıkarlar düzenini değiştirecekti. Burada da halkoyuna sunulan ile yapılan arasında samimiyetsizlik açıkça ortaya çıktı.»

Sosyalizm ile demokrasinin bağdaşıp bağdaşamayacağına dair soruya da eski plânlama uzmanı şöyle cevap verdi:

«Demokratik düzenin halka da*yanması gerektir.* O bakımdan sosyalizm ancak demokratik düzende olur. Oysa kapitalizm, demokratik düzende olmayabilir.»

Kapitalist bir düzende plân yapılıp yapılamayacağına dair soruya da Prof. Perihan Çambel cevap vererek «Kapitalizmde plân ancak bir takım kişilerin zenginleşmesine yol açar» dedi.

Türk Devrim Ocakları Ankara Ocağı'nın büyük ilgi gören konferanslarına devam edilecek ve gelecek pazar günü Prof. Sadun Aren, «Türkiye'de devletçiliğin tarihi gelişimi ve zorunlukları» konulu bir konferasn verecektir.

DÖNÜŞÜ OLMAYAN YOL

Kurucu Meclis'teki Anayasa çalışmalarını hatırlıyorum. Sosyal Adalet ilkesi Anayasada yer aldığı zaman gözler parladı, yürekler mutlulukla çarptı. Sosyal adaletin gerçekleşeceği günlerin çabucak geleceğine inandık. Sosyal adaleti kâğıttan yaşantımıza aktarıvereceğimizi sandık. Anayasayı hazırlayanlar göğüslerini kabartıyor, «İşte, diyorlardı, ileri bir Anayasa hazırladık ulusumuza. Bu anayasayla halkın ıstıraplarını dindirebiliriz. Türk toplumunu gerilikten kurtarır, *çağdaş uygarlığa ulaştırabiliriz.* Devrimci partilere reform yolları açık, ekonomik ve sosyal reformlar hızla yapılabilir, sosyal adalet gerçekleşebilir...»

Bu sözleri söyleyenler de, yazanlar da bir şey unutuyordu: Dünyada, özellikle İkinci Dünya Savaşından sonra çok güzel, ileri Anayasalar yapılmış ama bu yasalar ulusları mutluluğa kavuşturamadı. Tersine bu yasalar bir kâğıt parçası olmaktan öteye gidemedi bir çok memlekette. İnsanlar özgürlük, eşitlik, adalet için, açlığı, fakirliği yenmek, emeğin, alın terinin karşılığını almak için yeni savaşlara *giriştiler...*

Türkiyemizde de aynı kavgayı yaşıyoruz, Anayasamızı yaşantımıza aktarmak bir yana bazı deyimlere kâğıt üzerinde bile dayanamıyanlar var. Bunlar büyük tepkiler göstermekten geri kalmıyor, «Ne demekmiş sosyal adalet» diyorlar. Sosyal adaleti bir umacı gibi görüyorlar, sosyal adaleti savunanlara düşman gözüyle bakıyor, sosyal adaletin şartlarını söyleyenlere kara çalmak için yarış ediyorlar. Başka *türlüsü de beklenemez doğrusu.* Böyle sert, kara tepkilerin, hattâ Anayasayı yapan, Anayasa komisyonunda çalışan kişilerden ve kuruluşlardan gelmesi çok olagan. Bu çevrelerden köklerine, *yapılarına aykırı bir davranış umulamaz ki...*

Bu memlekette sosyal adalet nasıl gerçekleşir? Adaletsizliği yaratan sebepleri ortadan kaldırarak, sömürücülüğe karşı koyarak değil mi? Peki bunu kim yapacak? Toprak ve şehir ağalarının sözcüleri mi, rahatını sömürücülük üzerine kuranlar mı? Bu memleketteki adaletsizlikten, millî gelirin dağılışındaki dengesizlikten, emeğin alınterinin karşılığını alamamasından çıkar bulanlar, sosyal adaleti gerçekleştirecek çabaları nasıl destekler! Yok böyle şey. Bu çevrelerden ancak tutucu davranışlar *beklenir, çıkarları bozan her çaba karşısında dikil*meleri, birbiriyle hiç ilişkisi yok gibi görünen grupların baş döndürücü bir hızla yanyana gelmeleri...

Olaylar da göstermedi mi? Çıkarcı çevrelerin sözcüleri Mecliste ve Senatoda karşı partilerde olsalar da, geçmişe özlem, statükoyu koruma kaygusiyle yanyana geliverdiler. Sosyal adaleti gerçekleştirecek bir davranış görmedik şimdiye kadar. Beş yıllık kalkınma plânı kuşa döndü. Plânın uygulanması için gerekli reformların hiç biri yapılamadı. Hükûmetler tâviz üzerine tâviz verdi. Bütün *fedakârlığı* dar gelirli vatandaş yüklendi. Beş yıllık plân, dar gelirli vatandaşın, memurun, işçinin, köylünün, bir sözle bu memleketin mutsuz çoğunluğunun yaşama durumunu yitiren bir belge durumuna geldi. Sosyal adalet ilkesine ve bu ilkeyi gerçekleştirecek plâna bağlananlar hayal kırıklığına uğradılar.

Belki acı, ama çok faydalı bir deneme bu. Kısa zamanda çok şey öğrendik. Bu deneme halkın gözünü daha çok açtı, alacakaranlıkta oynanan oyunları iyi seçiyor artık. Kim kimden yana biliyor. Güzel, insana umut veren bir Anayasa hazırlamakla bu Anayasayı uygulamanın ayrı şeyler olduğunu düşünüyor. Anayasayı gerçekten uygulayacak partiler kurulmadan, işçiler, köylüler, küçük esnaf, memur, bir sözle emeğiyle yaşıyanlar örgütlenmeden sesini duyuracak, hakkını alacak kadar güçlenmeden *sömürücülüğe* son verilemiyeceğini anlıyor. Karaçalma politikasının gerisinde yatan gerçeği görüyor, demokrasinin bir oyun olmadığına her gün daha çok akıl erdiriyor. Öyleyse geride kalan zamanı boş geçirmiş değiliz. Uyanmış, aydınlanmış, epeyce yol almışız. Bu yoldan geriye dönüş yok artık. Gericiler istediği kadar direnşin, bütün güçlerini seferber etsinler! Tarihin akışını kimse durduramamış şimdiye kadar. Türk toplumundaki uyanışı, gelişmeyi durdurmaya da kimsenin gücü yetmeyecek. Güçsüzler yanyana gelecek, güçlenecek, örgütlenecekler. Parlamentodaki boşluğu dolduracakları, toprak ve şehir ağalarının sözcüleri konuştuğu zaman emek gücünün sesi karşılık verecek. Sömürücülük o zaman son bulacak, sosyal adalet de o zaman gerçekleşebilecek. Kavga *eşit şartlarda* yapıldığı zaman.

Anayasamızı yaşantısında hissetmek isteyenler, demokrasinin bir oyun olmadığına inananlar cesur ve açık kolları sıvasınlar, dönüşü olmayan yolun öncüleri arasına katılsınlar!...

Müşerref Hekimoğlu

SENATÖR ULUÇ, İZMİR'DE İŞÇİLERE «TEŞKİLÂTLANIN» DEDİ

Bağımsız Senatör Burhanettin ULUÇ, Türkiye İşçi Partisi İzmir İl Merkezinin açılış töreninde hazır bulundu. Emekli General Burhanettin Uluç, törende aşağıdaki konuşmayı yaptı:

Anayasamızda ifadesini bulan SOSYAL HUKUK DEVLET'ini ...lik, demokratik ve milli sıfat...a lâyık olarak kurmakta İŞÇİ sınıfının vaz geçilmez kuvvet ve hususiyeti bütün mevcudiyetiyle kendisini hissettirmeğe başlamıştır.

Artık katiyetle anlaşılmıştır ki geniş ve büyük halk yığınları lehinde, cemiyetin ezilen ve sömürülen zümreleri yararına kararlar almak, her çeşit iktisadi - içtimai hâkimiyeti elinde bulunduran şahıs, zümre ve teşekküllerin yerine hakiki varlığını ve hedefini idrak etmiş toplumcu, halkçı, devrimci teşkilât ve partilere bağlıdır.

Demokratik hayatımızın vaz geçilmez unsurları olan siyasi partiler bugün anayasa teminatı altında ve himayesindedir. İnsan gücü ve insan zekâsını temsil eden, tabiatı işleyen ve sermaye ile serveti yaratan EMEKÇİLER'in hiç irkilmeden hakiki mânada demokratik mücadeleye başlamaları ve devam etmeleri, rejimimizin en sağlam fikri ve ilmi garantisini teşkil edecektir. İster parlâmento içinde, ister dışında olsun; ister muhalefette, ister iktidarda olsun, teşkilâtlanmış bir işçi - emekçi kitlesi, en hakiki ve sosyal talepleriyle, siyasi karar alma organları için kaale ve nazara alınacak bir varlık olacaktır.

İktisadi menfaatlarınızı tahakkuk ettirmek için kurulan sendikalar kâfi değildir. Siyasi parti halinde teşkilatlanmak, kendi kendini temsil ettirmek de şarttır. Bunun için de birleşmek bir araya gelmek, kendi dâvalarınızı kendinizin halledebileceği Türkiye İşçi Partisi camiasına dahil olmak, şu veya bu partinin oy ambarı halinden çıkmak ve kurtulmak gerektir.

İkna, telkin, münakaşa yolu ile sosyal adaleti gerçekleştirmenin demokratik öncüleri sizler olacaksınız. Sizleri köstelemek isteyenler çıkacaktır. Mücadeleniz kolay olmayacaktır. Ama inanacaksınız. Başaracaksınız. Herkese eğitim, herkese öğrenim, herkese sağlık, herkese mesken, herkese toprak, herkese iş, herkese imkân ve fırsat eşitliği... en samimi ve hızlı bir şekilde, bunları inhisar ve imtiyazında bulundurmayan, çoğunluğunun bu insani haklardan mahrum bulunduğu işçilerin, emekçilerin, çalışanların öncülüğü ve gayretiyle gerçekleşecektir. Tüzüğü, programı ve mensupları ile hakiki bir fikir ve ilim partisi halinde gözüken Türkiye İşçi Partisinde toplanmak, İzmir'in şuurlu, idealist, vefakâr ve cefakâr işçileri için en tabii davranış olacaktır.

Bir örnek vereyim. Anayasamızın 47. maddesiyle işçiler, işverenlerle olan münasebetlerinde, iktisadi ve sosyal durumlarını korumak veya düzeltmek amacıyla toplu sözleşme ve grev haklarına sahiptirler. Bunun için çıkacak kanun hâlâ çıkamamakta ve tahdit - takyitlerle donatılmaktadır. Eğer işçiler bağımsız bir teşkilât ve parti olarak birleşmiş ve parlâmentoda temsil edilmiş olsalardı, batı demokrasileri için en tabii sosyal - iktisadi hak halinde her gün kullanılan bu hakları düzenleyen kanun şimdiye kadar çıkar, yürürlüğe girerdi.

Bir başka örnek vereyim. Beş yıllık kalkınma plânının 1963 bütçesi için 1 Milyar 200 Milyon'luk bir mali kaynak gerek. Hükûmet ve Meclis bu kaynak için vasıtasız vergilere, ödeme gücü yerinde sınıflara değil, ağırlığı ve yükü hizmet erbabına - bu arada size, işçiye de - yansıyacak vasıtalı vergilere ve zamlara tevessül etti. Eğer işçi - emekçi çalışan zümre parlâmentoda ve iktidarda olsaydı, elbette anayasamızın 61 nci maddesine uygun, yâni herkesi mali gücüne göre vergilendirme yoluna giderdi.

Görülüyor ki, kalkınmak, demokratik gelişmemiz içinde sosyal adaleti gerçekleştirmek, inanç ve düşünce hürriyetini garanti altına almış anayasamızın hükümlerini realiteye aktarmak; behemahal ve mutlaka birleşmek, siyasi parti camiası halinde tazzuv etmek şartına bağlıdır. Birleşiniz. Çünkü, milli gelirimizin ferd ve gruplarına âdilâne taksimi, emeğin ve emekçinin önem ve değerinin anlaşılması, iktisadi ve sosyal hak ve ödevlerimizin gerçekleşmesi, sosyal hukuk devletimizin kurulması, sosyal adaletin ve hürriyetin realite olması, hakiki gücünü ispat edebilecek fikir ve beden işçisinin idealist ve namuslu aydınlarla elele vermesi, birleşmesi ile kaimdir. Yolumuz çetindir. Gayemiz kutsaldır. Başarımız kesindir.

Uluç, İşçi Partililere hitap ediyor

T.İ.P. İzmir İl Merkezi, Senatör Uluç tarafından açılıyor

BASKI VE TAHRİKLERE RAĞMEN

Türkiye İşçi Partisinin İzmirde yeni il merkezi 10 Aralık Pazar günü Türkiye İşçi Partisi Ankara Senatörü Niyazi Ağırnaslı ile Bağımsız Senatör Burhanettin Uluç'un da hazır bulunduğu bir törenle açıldı.

Devrimden sonra yaptığı İzmir valiliği sırasında kendisini dürüst ve popüler bir idare adamı olarak kabul ettiren Emekli General Burhanettin Uluç'un bir buçuk yıldanberi İzmire ilk defa Türkiye İşçi Partisi toplantısına katılmak üzere gelmesi, İzmirli'ler için büyük bir sürpriz oldu.

Törene katılan topluluk daha önce yapılan parti toplantılarıyla kıyaslanınca, aylardanberi süregelen „çeşitli baskı ve tahriklere rağmen Türkiye İşçi Partisinin İzmir'de büyük bir gelişme kaydettiği görülüyordu.

Tepecik'teki yeni il merkezinde yapılan açılış töreninde ilk olarak konuşan T.İ.P. İl Başkanı Nuran Yuluğ, Osmanlı tipi partilere karşı işçinin kendi partisiyle çıkarak yaşama kavgası yaptığını söyledi. Diğer partili aydın ve sendikacılar da işçi meselelerini açıklayan konuşmalar yaptılar.

Büyük tezahürat arasında konuşan Senatör Burhanettin Uluç, tam metnini ayrıca verdiğimiz konuşmasında, bütün emekçi vatandaşları Türkiye İşçi Partisinde toplanmağa davet etti. Konuşmanın sonunda partililerin «Sizi fiilen bu partinin içinde görmek istiyoruz» şeklindeki tezahüratına Uluç, «Daima sizlerle beraberim. Benim için parti bahis konusu değildir» diyerek cevaplandırdı.

T.İ.P. Ankara Senatörü Niyazi Ağırnaslı ise, beş partiyi suni partiler olarak vasıflandırarak, «Bu partiyi olaylar ve çekilen ıstıraplar yoğurarak meydana getirmiştir» dedi; Anayasaya aykırı kanunların kaldırılması konusunda partililere bilgi vererek ırkçı, turancı ve faşist tehlikelere dikkati çekerek sözlerini şöyle tamamladı:

«Bizim vatanımız burasıdır. Turanlar, Tiyanşanlar değil... Bizim dâvalarımız bu topraklarda!. Gönül dolusu hamleci bir kuvvetle ve elbirliğiyle bu milleti yüceltmeliyiz.»

Tören sonunda Türkiye İşçi Partisinin yeni il merkezi Senatör Burhanettin Uluç tarafından açıldı. Ancak, Gültepe'liler bu toplantıyla yetinmediler ve senatörleri Gültepeye davet ettiler.

Senatör Niyazi Ağırnaslı ile diğer partililer gece Gültepe'ye giderek bir sohbet taoplantısı yaptı. T.İ.P. Bornova ve Karşıyaka İlçe Merkezlerinin açılış törenlerine ait filmlerin de gösterildiği sohbet toplantısı büyük ilgi gördü.

10 Aralık'ın Türkiye İşçi Partisi bakımından önemli bir yanı da, il merkezinin açılışından sonra 157 kişinin Türkiye İşçi Partisine derhal kayıtlarını yaptırmaları oldu.

«SOSYALİST DEMEYİN DE»

Suriyede ihtilâl olduğu gün gazetelere demeç veren Dışişleri Bakanı Fridun Cemal Erkin, Suriyedeki ihtilâlin «sosyalist bir hareket» olduğunu söyledi. Gazeteler böyle yazdılar, radyo böyle söyledi. Ancak, «Sosyalist» sözcüğüne duyulan allerji, bunun bazı çevrelerde yarattığı telâş, gülünç - aslında acı - olaylara yol açtı.

İhtilâlden iki gün sonra, bilinmeyen bir kuvvetin gazeteleri, Suriye ihtilâlinin sosyalist bir hareket olduğunun yayılmasını önlemek için birleştirdiği hayretle görüldü.

Arkasından Ankara Radyosu... Suriye ihtilâlini yorumlayan bir yayında; «— Şimdi mühim olan şudur. Suriye acaba demokrasiye mi, sosyalizme mi gidecektir?»

Radyonun sayın yorumcusu sosyalizm ve demokrasinin anlamını mı bilmiyor? Yoksa bu sözcükleri, dinliyenlerin de kendi yorumladığı anlamda mı kabul edeceğini sanıyor.

ÇALIŞMALAR HIZLANACAK

Kısa bir süre önce kurulan Sosyalist Kültür Derneği çalışmaları gittikçe hızlanıyor. Bu ay Derneğin İstanbul, İzmir ve Diyarbakır şubeleri kuruluyor. İngiltere, Fransa, Belçika ve Hindistan'daki tanınmış sosyalistlerle temas eden S. K. D. bu sosyalistleri konferanslar vermek üzere Türkiye'ye çağırdı. Bunlar önümüzdeki ayda gelip konuşacaklar... Ancak, S. K. D. yöneticileri haftada bir gün verilen konferanslarla sosyalist eğitimi gerçekleştirmeyi yeterli bulmuyorlar. Haftada bir iki defa da küçük grupların tartışmalı toplantılar yapması için hazırlıklar var. Bu toplantıların ilki bir süredenberi hastanede yatan Dernek Başkanı Dr. Osman Nuri Torun evine çıktıktan sonra yapılacak.

S. K. D. ayrıca sosyalist yayınlarla da uğraşıyor. Yabancı dillerden türkçeye çevrilecek eserlerin listesi hazırlanmıştır.

İnsan değil misiniz?

Karadeniz illerinden birine, beyni dururken kafatası ile düşnüen bir Vali göndermişler yukardan. Sayın Vali bizim hemşehrilere üç öğün:

«Lâz değil misiniz, adam olmazsınız siz!... Lâzsınız, Lâz!... Lâz!...» der dururmuş.

Eee, ne yapsınlar, Vali Bey kadar bilecek değiller ya! Bizimkiler de inanmışlar Lâz olduklarına, adam olmadıklarına...

Sayın Vali, yıllardan sonra gemiye binmiş İstanbul'a sılaya giderken öylesine bir kareyele tutulmuş ki ne yelken kalmış, ne seren... Koca gemi, dilim dilim karpuz gibi dağılıvermiş. Kalasa sıkı sıkı sarılan Vali, dalgalarla boğuşup dururken bir de bakmış ki bizimkiler oturmuşlar bir kayanın üstüne, işin sonucunu bekliyorlar... Dayanamamış «Yahu» diye bağırmış. «Daha ne duruyorsunuz, siz insan değil misiniz be!.»

Hepsi birden ellerini ağızlarına getirip şöyle karşılık vermişler:

«Biz insan değiluuuk! Biz lâzuk, lâzuk...»

RIFAT ILGAZ

SORU: «Sosyal Adalet nedir?»

«Sosyal Adalet» kavramı, son zamanlarda bütün halka mal olmuş, basınımızda da geniş ölçüde yer almağa başlamıştır.

Türkiye'nin en yüksek tirajlı gazetesi Hürriyet de, anket sütununda «Sosyal Adalet» kavramına yer vermiş ve okurlarına «Son günlerin konusu sosyal adalet nedir?» şeklinde bir soru yöneltmiştir.

Hürriyet okuyucularının bu soruya verdikleri cevaplar şöyledir:

OYA TEZLER, 20. Talebe. Bekâr. Eyüp. İSTANBUL:

«Benim anlayışıma göre, sosyal adalet, herkese ayni ferahlığı sağlamaktır.»

NUSRET AYDIN. 25. Talebe. Bekâr. Nişantaşı. İSTANBUL:

«Millî gelirin, vatandaşlar arasında eşit olarak bölünmesidir.»

HAKKI ÖZYURT. 26. Talebe. Bekâr. Nişantaşı. İSTANBUL:

Ne Diyorlar?

Son Günlerin Konusu Sosyal Adalet Nedir?

OYA TEZLER. 20 Talebe. Bekar. Eyüp. İSTANBUL:

NUSRET AYDIN. 25 Talebe. Bekâr Nişantaşı İSTANBUL:

HAKKI ÖZYURT. 26 Talebe. Bekâr Nişantaşı. İSTANBUL.

«Maddî şartlardan, bütün vatandaşların, ayni haklara sahip olarak istifade etmesi, bence, sosyal adalettir.»

M. EMİN GÖRKSAN. 38. Ağır Ceza Mahkemesi âzası. Evli. 2 çocuk. SAMSUN:

«Sosyal adalet, bir cemiyete mensup fertlerin, o cemiyetin nimetlerinden mütesaviyen faydalanması olarak târifi mümkündür. Bunun tahakkuku için de, devletin gerekli tedbirleri alması muktezidir.»

BİLGİN SEZEN. 23. Talebe. Bekâr. Ulus. ANKARA:

«Son zamanlarda aranılan en mühim şeydir.»

ERGÜN GÜLGÖZ. 23. Talebe. Bekâr. Ulus. ANKARA:

«Memleket dahilinde bütün fertlerin ayni haklara sahip olduğu bir şeydir.»

SAVAŞ GÖK. 22. Talebe. Bekâr. Yenişehir. ANKARA:

«Herkesin her yerde arayıp da bulamadığı şeydir.»

İŞÇİ PARTİSİNE NİÇİN GIRDIM?

Niyazi AĞIRNASLI

Niyazi Ağırnaslı
T.İ.P. Ankara Senatörü

Memleketimizde siyasi partilerden ayrılmalar, çoğunluk şahsi anlaşmazlıklardan doğar. Yeni bir partiye girerken de ekseriya seçilme şansı hesaba katılır. Bir sistemin inancına varmamış kişiler için bu beşeri davranışı anlayışla karşılamak gerekebilir.

Bence önemli olan bir milletvekilinin bir senatörün temsil görevinde kaldığı sürece; inançları yönünde gönlünce çalışabilmesidir. Yoksa, mutlâkâ seçilmeyi hedef bilmek benim siyasi davranışlarımın dışındadır. Bu gerçek siyasi hayatımda apaçık görülebilir. Bu bakımdan, Türkiye İşçi Partisine girişimin nedenlerini belirtmeden önce siyasi hayata nerde, nasıl başladığımı anlatmam gerek.

Bağımsız aday

Çok partili rejime güdümlü olarak girerken ben işi ciddiye almış ve 1946 yılında bir seçim beyannamesi yayınlıyarak seçimlere katılmıştım. Bağımsız adaylar için seçim şansı hemen hiç yoktu. Amma, «Bu da bir siyasi davranıştır» diye düşündüm.

CHP., inkılâpları halka maletmek için Atatürkün yukarıdan aşağıya doğru kurdurduğu bir siyasi teşekküldü. Fonksiyonunu tamamlamıştı. Atatürkün ölümünden ve hele İkinci Dünya *Savaşından sonra.....* *İhtiyaçlara* cevap verebilecek nitelikte siyasi teşekküller kurulmalı, yeni bir Anayasa hazırlanmalı, demokrasinin temel müesseseleri getirilmeli ve serbest seçimlere gidilmeliydi. İnancım bu olduğu için seçim beyannamemde CHP. yi ben de mücadeleme hedef almıştım. Demokrat Partinin ilk kongresini bu açıdan heyecanla izledim. Kongre, heyecanlı bir miting havası içinde başlamış ve öyle de bitmişti. Bir temel görüş etrafında kongreyi birleştirme istikâmetinde eğitici bir davranışa şahit olamadım. Ve dikkat edilmezse partinin çıkarcılar eline düşeceğini ve iktidarda bundan vahim sonuçlar doğabileceğini çevremdekilere anlatmağa çalıştım. Çevremdekiler ise, kötülerin zaman zaman tasfiye edileceğini, şüpheci olmamam lüzumunu söylediler. Ama haklı çıkan ben oldum...

Haksızlığa karşı

Mareşal Fevzi Çakmak'la birlikte Millet Partisini kurmuş olanların çift meclis, anayasa mahkemesi, basın hürriyeti, nisbî temsil esasına dayanan seçim sistemi... sloganları gürültüye karıştı. CHP. idârecileri de hesap hatalarının kurbanı oldular.

1954 seçimlerinin arifesinde Millet Partisi «Dini siyasete âlet etme» isnadı altında, Sulh Mahkemesi kararı ile kapatılınca, vicdanımda bir kere daha isyan hissi duymuştum. Dini siyasete âlet etmekte veya etmemekte üç parti de aynı durumdaydılar. MP. kurucularının CMP. adıyla kurdukları ve sonradan Köylü Partisinin katılmasıyla Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi adını alan siyasi partiye bu haksız kapatma kararı üzerine girdim. Bu parti cidden dürüst bir demokrasi mücadelesi yapmış ve tavizlere ram olmamıştır. Fakir tabakaların umut kaynağı olarak ve yıllarca çilelerine katlandığım bu partideki mücadelelerim hayatımın aziz hâtıralarıdır.

Yeni Anayasa yürürlüğe girdikten sonra, parti programının yeni baştan ele alınması, yoksul halka doğru ciddiyetle yönelme zorunluluğu üzerinde konuşmalar yapıyor, bir muvazene ve istikrar unsuru olma çabası içinde olayları izliyorduk. CKMP. 1961 seçimlerine de çok dürüst sloganlarla katıldı. 17 Senatörle 54 Milletvekili az bir güç sayılmazdı da. Her iki Meclis'te ilk ayların kırıcı çekişmelerinden hariç kalıyor, yapıcı olma çabasından ayrılmıyorduk.

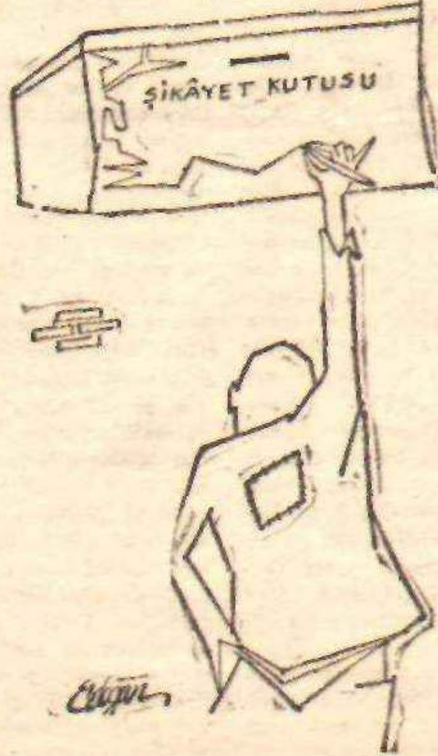
Sosyal Adalet okuyucularını belki de hiç ilgilendirmiyeceği düşüncesiyle Partinin ikiye bölünüşü üzerinde hiç durmıyacağım. Amma bunu önlemiye *çok gayret sarfedenlerden biri oldum.* Bu bölünüşten çok sonra ben de C.K.M.P. ye vedâ ettim. Bunun nedenleri de muhterem okuyucuları ilgilendirmiyecektir sanırım.

Ankara Senatörü olarak Cumhuriyet Senatosuna katıldığım günden itibaren grubum veya şahsım adına yaptığım konuşmalarda, SOSYAL ADALET ilkelerine, işçi sınıfının, yoksul çifçinin, küçük esnafın ve memurun *dertlerine ciddiyetle el koyma gayreti* güttüm.

İzlenen çalışma

Türkiye İşçi Partisinin gelişen çalışmalarını dikkatle izliyordum. Parti, ilk doktrin partisiydi. Yurt mes'elelerinde gerçekçi ve aydınlık görüşlüydü. İşçi sınıfının, topraksız yahut az topraklı çifçinin yaşama şartlarını iyileştirmede, üretimi geliştirmede, fırsat eşitliklerini, özellikle millî gelirin dağılışında sosyal adaletsizlikleri gidermede, yöneticilerinin beyanları ve davranışları benim görüşlerime uyuyordu.

Gültepe taşlatmalarını gazetelerde okuyunca bu korkunç saldırıyı C. Senatosu kürsüsünden suçlamayı bir şeref borcu saymıştım. Parti kurucu ve yöneticileri aleyhine gürültülü dedikodular yayılıyor komünistlerin partiye hakim oldukları iddia ediliyordu. *Ben de kendimce* sorup soruşturdum. Türkiye İşçi Partisinde ihtilâlci temayüllere işçi sınıfı diktatörlüğü amacını güden bir davranışa titizlikle yer verilmediği inancına vardım. Aşırı sağcıların ve mahdut sayıdaki büyük çiftlik sahipleriyle büyük sermayenin savunuculuğunu yapmakta çıkarları olanların her devirde komünistlikle suçladıkları birçok kişiler olduğunu, Mareşal için bile bu isnadı yapmaktan sakınmadıklarını bildiğim için bu, maksatlı propagandaların da asılsız olduğu inancına vardım.

Gerçek demokrasi

T.C.K. nun yeni Anayasamıza aykırı bulduğumuz ağır hükümlerine, birçok hakimlerimizin henüz bu konularda yeteri kadar bilgi ve fikir genişliğine sahip bulunmamalarına ve fikir hürriyetine henüz alışılmamış olmasına rağmen bu suçlardan hükümlü hiç kimsenin Partiye alınmamış olması da telâşların başka sebeplerden ileri geldiğini gösteriyordu. Anayasaya aykırı kanunların iptali için Anayasanın kabul ettiği altı aylık müddet doluyor ve Siyasi Partilerden ciddî bir harekette gelmiyordu. Şahsen *T. Ceza Kanununun 141 ve 142 nci maddelerinin* bugünkü halile yürürlükte kaldığı sürece gerçek bir demokrasiden bahsetmenin de mümkün olamıyacağına inandığım için Türkiye İşçi Partisi saflarına katıldım.

İşçi sınıfının teşkilâtlanmasını durdurma, onu parçalama çabalarına rağmen sendikalardaki uyanış, topraksız ve güçsüz köylünün korkunç işsizliğine çareler aramada da rehberliğin onlardan ve yüreklerinde halkın sevgisi kökleşmiş aydınlardan geleceği ve kalkınma hamlelerinin işçinin sırtına yüklenmeksizin, başarılacağı inancına bizi götürüyor. Demokrasi, muayyen bir azınlığın oyunu için değil, halkın insanca yaşama mücadelesine güçlü teşkilâtlarla katılabilmesi için özlenen bir rejimdir. Anayasayı savunma azminde olan Türkiye İşçi Partisi saflarına katılmakla ve Anayasaya aykırı kanunların iptali için dâvâlar açabilme imkânını sağlamış olmakla mutluyum. Demokratik şartlar içinde Cumhuriyet Senatosunda ve Millet Meclisinde nüfusumuzun büyük çoğunluğunu teşkil eden çifçi, işçi, memur ve esnaf sınıf ve zümrelerinin hak ve menfaatlerinin de zenginlerinki kadar korunmasında muvazi çalıştığımız arkadaşlarımın T. İşçi Partisine katılmaları mutluluğumu arttıracaktır.

SOSYAL ADALET VE TOPLUMSAL DEĞİŞME

Sadun AREN

Hiç şüphe yoktur ki, son yıllarda memleketimizde en çok sözü edilen kavram sosyal adalettir. Sosyal adaletin g e r ç e k l e ş m e s i Anayasamızın temel ilkelerinden birisidir. Bu husus Anayasamızın başlangıç kısmında belirtilmiştir. Beş Yıllık Kalkınma Plânımız da sosyal adaleti gerçekleştirecektir. Resmi ağızlar, yazarlar, gazeteler sık sık sosyal adaletten bahsetmektedirler. Ve nihayet halkımız, sosyal adalet deyiminde bütün şikâyetlerinin ifadesini ve çözümünü bulmaktadır.

Fakat acaba bukadar çok sözü edilen sosyal adalet kavramının muhtevası nedir? Neler sosyal adalete uygundur, neler değildir? Herkes bilir ki, bu sorulara her zaman ve her yerde doğru ve geçerli olabilecek kesin bir cevap vermek mümkün değildir. Çünkü gene herkes bilir ki, sosyal adalet mutlâk bir kavram olmayıp, toplum şartlarına bağlı olarak toplumla birlikte devamlı olarak değişir.

İşte bu niteliğinden dolayı, sosyal adaleti, kullanılmaya elverişli olmayan bir kavram olduğunu ileri sürerek bir tarafa itmek ve unutmak isteyenler vardır. Bu gibiler, düşünce ve davranışlarını haklı çıkarabilmek için pek çok kafa karıştırıcı misâl verebilirler. Böylece varmak istedikleri hedef, toplumsal düşünceyi devamlı değişiklik isteyen dinamik bir kavramdan mahrum etmek ve mevcut durumun münakaşasızca kabul edilmesini sağlamaktır.

İÇİNDE YAŞAMAK

Halbuki gerçek bu düşüncenin tamamiyle tersidir. Gerçekten, nasılki güzelliği mutlâk olarak tanımlayamaz fakat güzeli görünce tanırsak, aynı şekilde sosyal adaleti de mutlak ve soyut olarak tanımlayamayız ama somut şartlar içinde görünce hemen tanırız. Çünkü sosyal adalet, günlük yaşayışımızın ve içinde bulunduğumuz ortamın bizde yarattığı intibalar ve değer yargılarıdır. Bunlar toplumun gelişme çabasını ve yeşeren ümitlerini yansıtırlar. Bu sebepten, toplumun gelişmesini sağlamağa yararlı niteliktedirler. Diğer bir deyimle, gelişmekte olan bu toplumda ortaya çıkan ve ön almaya başlayan yeni değer yargıları ve zihniyet, bu aynı gelişmenin mahsulü oldukları için ona karşı değil fakat ondan yana olurlar.

Mesele bu şekilde kavranınca, sosyal adaletin ne olduğu ve ne olmadığı da kendiliğinden ortaya çıkmaktadır. Fakat evvelâ şunu kesin olarak belirtmek lâzımdır ki, sosyal adalet bir ferdi mizaç ve pisikoloji meselesi değildir. Bu sebepten, sosyal adaletin, iyi kalpli ve merhametli kimselerin fakirlerden yana tutum ve düşünceleriyle hiçbir alâkası yoktur. Sosyal adalet başka şey, hayırseverlik ve sadaka başka şeydir.

Sosyal adalet, yukarda da belirttiğimiz gibi, toplumsal gelişmenin bir mahsulü, onun değer yargıları şeklinde bir ortaya çıkış tarzı olduğuna göre, sosyal adaleti toplumsal gelişmeden ayrı ve müstakil olarak düşünmeğe imkân yoktur. Böyle olunca, toplumsal değişmeden yana olmak ve onun icaplarını yerine getirmek, sosyal adaletten yana olmak ve onu gerçekleştirmek demektir.

Birkaç örnek konuyu aydınlatmak bakımından faydalı olacaktır: Toplumsal gelişme, meselâ sanayileşme, alışılmış usullerde ve insan ilişkilerinde değişiklikler yapılmasını gerektirir. Meselâ işçiler işyerindeki çalışma şartları üzerinde söz sahibi olmak isterler. Bu isteği kabul etmek ve gerekli tedbirleri almak sosyal adalete uygun, karşı durmak ise sosyal adalete aykırı hareket etmek demektir. Yahut meselâ, iktisadi kalkınma eğitim ihtiyacını arttırır. Halkın kalkınmaya yararlı olabilmeleri ve aynı zamanda kendi hayat şartlarını iyileştirebilmeleri, ancak daha iyi bir eğitim görmeleriyle mümkün olur. İşte toplum bu hale gelince, herkese eşit eğitim fırsatı vermek sosyal adalet icabı ve halkı bundan mahrum etmek de sosyal adaletsizlik olur. Halbuki kalkınma başlamadan evvel böyle bir mesele bahis konusu bile değildir. Ya da meselâ, ziraatte feodal düzen yıkılıp, binlerce, milyonlarca insan himayesiz ve perişan ortada kalır ve şehirlere akın etmeğe başlarlarsa, bir toprak reformu yaparak bu köylüleri toprak ve iş sahibi kılmak sosyal adalet icabı olur. Halbuki zirai bünyede böyle bir değişiklik olmasaydı toprak reformu yapmak ne kimsenin aklına gelir, ne de böyle bir şey sosyal adalet icabı olurdu.

ESKİYİ SAVUNMAK

Bütün bu misâllerden de anlaşılacağı üzere, sosyal adalet dinamik bir kavram olup, ancak toplumun ve insan ilişkilerinin, toplumun gelişmesine yararlı olacak şekilde yeniden teşkilâtlanmasını sağlamak suretiyle gerçekleştirilir. Bundan dolayıdır ki, gelişmekte olan bir memlekette eskiden kalma zihniyet ve müesseselerin hâlâ savunmasını yapmak, yalnız sosyal adalete değil, fakat bizzat memleketin kalkınmasına da karşı gelmek demektir.

Sosyal adalet anlayışiyle toplumun gelişmesi ve dolayısiyle günlük hayatımız arasındaki bu yakın bağlılıktan ötürü, sosyal adalete karşı olan kişiler, aynı zamanda diğer bütün davranış ve düşüncelerinde de toplumun genel akışına ve gelişen kuvvetlerine karşı koymağa çabalarlar. Aynı şekilde, toplumun gelişmesini ve memleketin kalkınmasını gerçekten isteyenler de daima sosyal adaletten yana olurlar.

Bütün bu izahlarımızdan, sosyal adaletin tam olarak ancak sosyalist bir düzen içinde gerçekleşebileceği ortaya çıkmaktadır. Çünkü memleketimizin gelişmesinin ortaya çıkarmakta olduğu meseleler ancak sosyalist bir sistemde çözüm yolu bulabilecektir. Bu bakımdan Anayasamızın 10 uncu maddesindeki şu ibare son derece önemli ve manidardır:

«......

Devlet, kişinin temel hak ve hürriyetlerini, fert huzuru, sosyal adalet ve hukuk devleti ilkeleriyle bağdaşamayacak surette sınırlayan siyasi, iktisadi ve sosyal bütün engelleri kaldırır;...»

Anayasamızın bu hükmü sosyal adaletin mahiyeti hakkında yaptığımız izahlara tamamiyle intibak etmektedir. Gerçekten, bu hüküm sosyal adaletin siyasi, iktisadi ve sosyal ortamla ilgili olduğunu kabul etmektedir. Bunu, sosyal adaletle bağdaşamayan siyasi, iktisadi ve sosyal her türlü engellerin kaldırılmasını devlete bir ödev olarak vermesinden anlıyoruz.

Sosyal adaletin, toplumsal gelişmenin ve toplumun bağrında gelişen yeni kuvvet ve ümitlerin insanların vicdan ve şuurlarındaki bir yansıması olduğunu hatırlarsak, Anayasamızın bu hükmünün büyük değeri meydana çıkar. Demek oluyor ki, Anayasamız, devletten, toplumsal değişmeden ve bu değişmenin ortaya çıkardığı ve çıkaracağı yeni kuvvet ve temayüllerden yana olmasını ve bunların karşısına çıkabilecek her türlü engelleri bertaraf etmesini istemektedir. Bu hükme bakarak Anayasamızın sosyalist bir devlet düzenini şart koştuğu sonucunu çıkarmasak bile, bu ödevlerin en iyi bir şekilde ancak sosyalist bir devlet tarafından başarılabileceğini kolayca söyleyebiliriz.

NALINCI KESERİ

Aslan BAŞER

Bu veya şu kanunlar çıksa ah.. ne iyi olur, deriz dertleşiriz... Doğru, bazı kanunlar, kurallar çıksa bazı dertlerden kurtuluruz. Ama bu kanunlar çıkmaz, çıksa da uygulanmaz, uygulansa da yanlış uygulanır.

Bir ülke sadece yazılı törelerle yönetilmez, bazan bakarsınız kı, en iyi niyetlerle getirildiği savunulan kanun ve tüzükler, amacının karşıtı sonuçlar doğurmuş. Özellikle az gelişmiş ülkelerde durum böyledir.

Türkiye'mizi ele alalım: Bir devletçi düzen kurarsınız, devletten çok bazı çıkarcılara, büyük teşebbüs sahiplerine yarar... Emekçinin, tüketicinin o kadar aleyhine işler ki, iyi niyetli yurttaş, aman özel teşebbüs diye elini havaya açıp kurtarıcı bekler.

İşin iç yüzünü bilmeyen içten yurttaslar, devlet işletmelerinin özel kişilere uzun süreli taksitlerle satılmasını salık verirler. Bu yolla Özel Teşebbüs'e yardım edeceklerini sanırlar. Oysa kurulu düzen özel sektöre zarar olanağı olmadan kâr sağlamaktadır. Devlet işletmelerinin bunlara bedava bile satılması aynı kâr ve avantajı sağlamaz.

Bütün kavramlar ve iyi tasarılar böyle işler... En âdil vergi diye gelir vergisi sistemini getirirsiniz; uygulamaya koyunca görürsünüz ki, değişen bir şey yok.. Verginin çok ağır bir oranı yine de emekçinin sırtında kalmış. Köy hizmetlerinin köylü emeği ile devlet kapitalinin elele yapılmasını sağlamak için İmece yöntemini düşünürsünüz... Bakarsınız ki, sadece ağanın eline bir zulüm aracı vermişsiniz.

Bütün bunlar nedensiz birer rasgele oluş değil... Olup bitenlerin sosyologların ve ekonomicilerin en liberallerinin bile onayladığı önemli bir nedeni var: Ekonomik gücü elinde tutanların siyasal güçler üzerindeki etkileri.

Bu nedenle gelişmiş ekonomili bir ülkeyle az gelişmiş ülkelerin demokrasi koşullarının oluş tarzına dikkatle bakmalıyız. Aklı başında demokratik ülke liderleri, Nehru, İran Şahı, bunu zamanında görebilen mutlu kişiler. Ekonomik güçlerin farklılıklarının azaltılması demokrasimizin ilk şartlarından biri... Yoksa eşitçi amaçlarla düzenlediğimiz yasalar bile uygulama gücü bulamaz.

Haksızlıklara gösterilen tepkilerde bile bir tuhaflık var... İkinci Dünya Savaşında salınan Varlık Vergisinin feryatları hâlâ sürüp gidiyor. Ama aynı derecede adaletsiz Toprak Ürünleri Vergisine ait kaç satır yazı yazıldı?

Son vergi ve tarife zamlarına en büyük tepki, senelerdir Milli Ekonomi zararına Kadıköy'den İstanbul'a geçenleri korumak için geldi.

Şu eğitim sistemimize bakınız, yılda 2.5 milyon lira harcıyacağız. Acaba ne kadarı nüfusun yüzde 85'ini bulan köylü ve işçi çocuğuna gidecek? 500 milyon lira harcıyacağımız yüksek öğretimle bir milyar 200 milyon lira ödeyeceğimiz orta öğretimden kaç köylü ve kaç işçi çocuğu yararlanacak dersiniz?

Bir hastahanede bir hemşire surat assa, fıkralar, makaleler döktürülür ama, sosyalizasyon kanunu çıktıktan üç yıl sonra sağlık hizmetlerinin hâlâ doğuya ve köye götürülmediğini eleştiren yazıya rastladınız mı?

Turizm Kredi Fonu'na yardım için konulan iki milyon liranın sarf olunmadığı yıl var mıdır bilmem ama Ziraat Bankası kapitaline veya orman içi köylere yardım için kanunla şart koşulan paraların son yirmi yılda ne kadarı ödenmiştir?

İlgililere bunlar hatırlatılınca «Biz de köylüyü severiz. Efendimizdir. Ama ah şu mali imkânsızlık...» derler. Derler ama, siz mali imkânsızlık yüzünden hiç geri kalmış bir Avrupa veya Amerika yolculuğu ya da satın alınamıyan makam arabası duydunuz mu?

AYBAR VE TORUN 5

AŞAĞIDAN YUKARIYA DOGRU

Mehmet Ali AYBAR

SORU

İLERİCİ HAREKETLERİN BİRLİĞİ VE YARDIMLAŞMASI KONUSUNDA DÜŞÜNCELER.

TEHLİKE BÜYÜK

CEVAP:

Dördüncü sorunuzu, izin verirseniz başa alacağım; ötekilerin de sırasını buna göre bozacağım.

Cumhuriyet kurulalı, gerici kuvvetler bugünkü kadar hiç bir dönemde tehlike olmamıştır. Bir merkezden yöneltildikleri, plânlı çalıştıkları besbelli; partilere, derneklere sızmışlardır. Büyük Mecliste bile temsilcileri var. Yüksek satışlı gazeteler, küçük küçük birçok dergiler çıkarıyorlar. Ama galiba en tehlikelisi halkın kutsal duygularını politikaya âlet etmek fırsatını buluyorlar. Böylece yarı aç, zihinleri bulandırılıp karartılan milyonlarca yurddaşımızın yüreklerine intikamcı duygular sokuluyor.

Kimdir bu insanlar? Neden halkı şaşırtmaya, hep karanlıkta tutmaya çalışırlar? Ne isterler?

Bu soruların cevapları halka duyurulmalıdır. Onun tertemiz inançlarını, yurtseverliğini sömüren, meydan hatiplerinin, kaleminden kan damlıyan yazarların arkasında kimlerin gizlendiği, hangi küçük ve büyük çıkarların bu kimseleri birbirine bağladığı, halka anlatılmalıdır. O ateşli söylevlerin, orta çağ kalıntısı toprak ağalarının, kapkaççı vurguncuların çıkarlarını korumak için söylendiği açıklanmalıdır. İpleri bir avuç kafatasçı ile iktidar hırsından gözü dönmüş birkaç politikacının elinde bulunan şu politika ve din tüccarlarının, ayni efendilerin üçüncü, beşinci, yüzüncü derecede ücretli adamları olduğu ortaya konmalıdır.

İlerici hareketlerin birliği, beraberliği v e y a r d ı m l a ş m a s ı, bu büyük tehlike karşısında ele alınması gereken, hem de hiç geciktirilmeden ele alınacak bir konudur. Türkiye İşçi Partisinin geçen 11 Kasımda tertiplediği açık oturum, çalışmalarımız için bir çıkış noktası olarak kabul edilebilir kanısındayım. Bütün ilerici kuvvetlerin katılacağı yurt ölçüsünde yankı uyandıracak bir büyük bir Kongre toplanmasını gerekli görüyorum. İlerici kuvvetlerin işbirliği konusu güzel bir söz olarak kalmaması için, somut meseleler üzerinde anlaşmak şarttır. Anayasanın hâkim kılınması ve gericiliğin sindirilmesi konuları, ilerici kuvvetlerin birleşebilecekleri ortak bir plâtform olarak kabul edilebilir.

SORU

PARTİNİN TÜRKİYEDE SOSYALİZMİN GERÇEKLEŞMESİ KONUSUNDA, BÜTÜN İLERİCİ HAREKETLER VE ÖZELLİKLE SOSYALİST KÜLTÜR DERNEĞİ KARŞISINDA DURUM VE TUTUMU.

ÇÖZÜLMEZ BAĞ

CEVAP

Sosyalizmin safha safha gerçekleşeceğine inanıyorum. Çünkü Sosyalizm bir ekonomik doktrin ve bu yönü ile bir çeşit teknik olduğu kadar, bir hayat felsefesi ve emekçi halkın yaşantısında kendini bulan yeni bir ahlâktır. Halkın yaşantısını yukardan aşağı zorla değiştirmek; yeni bir ahlâk anlayışını topluma zorla mal etmek, belki mümkündür, ama herhalde çok ıstıraplı iştir. Türkiyenin ekonomik, sosyal temel yapılarının değiştirilmesi işi gibi, ilk bakışta teknik mahiyette görünen bir iş bile, aslında işçi sınıfımızın, köylüsü ve kentlisi ile bütün emekçi halk yığınlarının gönülden onayı alınmadıkça, yani bu işlere halk doğrudan doğruya katılıp, işlerin yürütümünde söz ve karar sahibi olmadıkça gerçekleştirilemez.

Bundan dolayı tarihimizin bu döneminde, Anayasanın hâkim kılınmasını, demokratik düzenin kök salıp yerleşmesini. Atatürkçülüğe günümüz gerçeklerine göre yeni bir öz kazandırılmasını, işçi sınıfımızla kaynaşmış halkımızın, hakları, hürriyetleri, gerçek menfaatleri konusunda, dünyada olup bitenler konusunda uyarılıp eğitilmesini, aydınların da bu temaslar sonucunda uyanmasını, yurt gerçeklerini öğrenip aydın sıfatına hak kazanmalarını, asıl gerçekleştirilmesi gereken işler olarak görüyorum. Elbette ki bir bakıma bu da sosyalizmin gerçekleştirilmesi konusunda bir çaba sayılır. Ama herhalde bir öngerçekleşme safhasının çabasıdır.

Sosyalist Kültür Derneğini bu safhanın yararlı bir kuruluşu olarak görüyorum. Sosyalist Kültür Derneği Türkiye İşçi Partisinin yanında yer aldığına şüphe etmediğimiz bir kuruluş, halkımızın insanca yaşama koşullarına kavuşturulması, Türkiyenin kalkınıp ilerlemesi dâvalarında elbette bizim tabiî müttefikimizdir. Biz bütün ilerici dernekleri, işçi sendikalarını kedi saflarımızda biliriz. Aramızda tarihsel akışın bağladığı çözülmez bağlar var.

SORU

TÜRKİYE İŞÇİ PARTİSİNİN SOSYAL VE EKONOMİK GELİŞMEMİZDEKİ YERİ, AMAÇLARI, BU AMAÇLARI GERÇEKLEŞTİRMEK İÇİN ÇALIŞMA VE ÇABALARI

TARİHÎ GÖREV

CEVAP

Türkiye İşçi Partisini 13 Şubat 1961 de sendikacılar, işçiler kurdular. Türkiye İşçi Partisi halkın kurduğu, aşağıdan yukarı ilk partidir. Bu olayın önemi, derin anlamı üzerinde toplumcu aydınlar bile durmadı.

Halkımızın politik anlamda uyanışının, yavaş yavaş varlığının bilincine doğru yol alışının üç safhası olduğunu sanıyorum. Birincisi ulusal varlığın bilincine varmak: Halkımız Birinci Dünya Savaşından bu yana, ama asıl Kurtuluş Savaşında ve sonraki yıllarda bir ulusal varlık olduğu duygu ve düşüncesine gelmiştir. Bu yabancıya karşı, dışarıya doğru bir ayrıntılaşmadır. İkinci safhaya 1946 da girdik. Bu safhada halkımız hükûmetle kendisi arasında sadece bir ayrıntı değil, ayni zamanda ilişki de bulunduğunu sezinlemeye başladı: Tek dereceli seçim; oyu ile hükûmeti devirebilmekten doğan yeni bir bilinç safhası. 27 Mayıstanberi yeni bir safha yaşıyoruz: Onyedi yıldır sendikalar içinde örgütlenen işçiler ekonomik anlamda sınıf bilincine varmışlardır. Bilinç altı bir sezişle tutulacak doğru yolu buluyorlar. Ve tam politik sınıf bilincine doğru hızla gelişiyorlar. Bu gelişme bencil bir gelişme değil. Belki de köyle ilişiğin kesmediği için, işçiler kendi ilerleyişlerinde, bütün emekçi halkın ileriye bir adımı anlamı buluyorlar. Türkiye İşçi Partisinin kuruluş hazırlıklarının tutanakları önümde. Kurulacak partinin dar anlamda bir işçi partisi olmadığı, başta yoksul köylü emeği ile yaşıyan bütün sınıf ve zümreleri kapsıyacağı açıkça belirtilmiş. Aydınlarla işbirliğinin zorunluluğu üzerinde durulmuş. Bu yargı işçi sınıfımızın tümüne mal edilmese bile, Parti Kurucularının uyarıcı ve sürükleyici bir tarihsel görevleri olduğuna inanarak hareket ettikleri, tutanaklardan iyice aslaşılıyor.

EMEĞİN GÜCÜ

Türkiye İşçi Partisi sosyal ve politik tarihimizde yeni bir dönemin başlangıcıdır. Bu dönem sermaye kuvvetleri karşısında emek kuvvetlerinin de temsil edildiği denge rejiminin, Demokrasinin, Sosyal Adaletin gerçekleşme yoluna girmesi ile karakterini bulacaktır.

Partinin amaçlarını soruyorsanız. Bunlar da safha safha gerçekleşecektir. Bugünkü amacımız; Anayasanın tanıdığı hak ve hürriyetlerin kâğıt üzerinde kalmaması için savaşmaktır. Aydınların işçi sınıfımızla onun en uyanık evlâtları ile iş ve kader birliği etmesini sağlamak; Emeği ile yaşıyan çeşitli halk sınıf ve zümrelerini politik bir kuvvet olarak örgütlemek; hakları, hürriyetleri, ulusumuzun öz menfaatinden asla ayrılamıyacak olan menfaatleri konusunda halkımızı uyarmak, aydınlatmak, eğitmektir. Ve uyandırılmış, bilince kavuşmuş, artık kimse tarafından aldatılmasına ihtimal bulunmıyan halkımızın oyları ile iktidara gelerek emeği ile yaşıyan yurddaşımızı da bir numaralı yurddaş durumuna yükseltmek; üretimin hızla artmasını, artan ulusal gelirin emeğe göre hakça bölüşülmesini sağlıyacak, temel yapıdaki köklü dönüşümleri, halkın eli ile ve deneti altında başarmaktır.

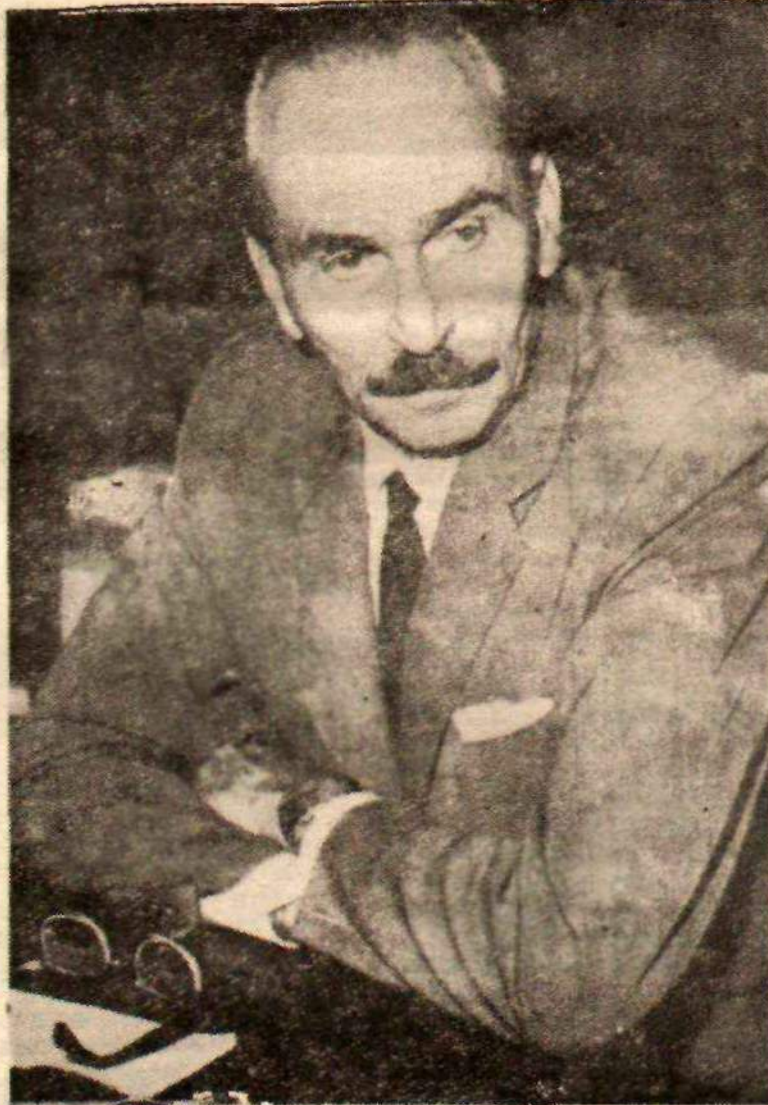
SORU

MEVCUT SİYASİ PARTİLERİN VE BUNLARIN SÖZCÜLÜĞÜNÜ YAPAN ORTAMIN (GAZETELER, DERNEKLER VS. ELEŞTİRİLMESİ.

AĞIR SORUMLULUK

CEVAP:

Yukarda işaret edilen büyük tehlike karşısında, özellikle iktidardaki partilerin Atatürkçü, ilerici üyelerine Tarihsel ödevler düştüğü, ağır sorumluluk altında bulundukları inkâr edilemez. Basınımızın da ayni tarihsel sorumluluğu taşıdığı ortadadır.

MEHMET ALİ AYBAR
(Türkiye İşçi Partisi Genel Başkanı)

BU SAYFADAKİ BAŞLIK VE ARABAŞLIKLAR «SOSYAL ADALET» TARAFINDAN KONULMUŞTUR

ORUYA CEVAP VERDI

Türkiye İş-
Başkanı Meh-
ile Sosyalist
nel Başkanı
n'un çeşitli
ki görüşleri-
maksatla ge-
ekse Devlet
tı'nın Eski
aynı mahiyet
du.

SOSYALİZMİ HALKA YAYMAK

Osman Nuri TORUN

SORU:

SOSYALİST KÜLTÜR DERNEĞİNİN AMAÇLARI NELERDİR? BU AMAÇLARI GERÇEKLEŞTİRMEK İÇİN YAPILAN VE YAPILACAK OLAN ÇALIŞMALAR VE ÇABALAR NELERDİR?

GÖRÜŞ AÇIKLIĞI

CEVAP:

Sosyalist Kültür Derneği, kişiyi ve emeği toplumun temel değeri sayan ve halka yönelen hürriyetçi bir demokrasi düzeninin kurulması için gerekli incelemeleri yapmak ve yaymak amacı ile kurulmuştur. Bu amacı gerçekleştirmek üzere, Türkiye gerçeklerini ve Türk toplumunun içinde yaşadığı koşulları incelemekte, bu gerçekler karşısında toplumumuzun hızlı ve sosyal adalet *içinde bir kalkınmayı gerçekleştirecek* çağdaş uygarlık düzenine ulaşabilmesi için takip edilmesi gerekli yolları bilimsel yollarla ortaya çıkarmaya çalışmaktadır.

Sosyalist Kültür Derneği kuruluş halinde olduğu halde iktisadi ve sosyal konularda konferanslar, seminerler ve bir çok toplantılar düzenlemiş ve bu çalışmalar halk oyunda oldukça büyük bir ilgi uyandırmıştır. Bu arada her Cumartesi günü Dernek Genel Merkezinde yapılan tartışmalı toplantılardan söz açmak yerinde olur. «Cumartesi Sohbetleri» diye adlandırdığımız bu toplantılarda günün yurt içi ve yurt dışı olayları üzerinde uzmanların yaptıkları açıklamalar üzerinde konuların sosyalist açıdan tahlil edilmesine yönelen tartışmalar yapılmaktadır.

İncelemeler ve konferanslar, herkesin kolayca faydalanabilmesini sağlamak üzere yayınlanacaktır. Derneğin düzenlediği konferans metinleri çoğaltılarak dağıtılmaktadır. Bundan başka dernekte bir tercüme ve yayın programı hazırlanmıştır.

Yurdun çeşitli bölgelerinden Derneğin şubelerini açmak üzere teklifler almaktayız. Bu konuda etraflı temaslara ve çalışmalara başladık. Mart ayı içinde üç ilde Sosyalist Kültür Derneği şubeleri kurulmuş olacaktır. Şubeler kuruldukça Dernek çalışmaları oralara da götürülecek ve yurdun dört tarafındaki aydınların meseleler üzerinde teşkilâtlı bir şekilde eğilmesi sağlanacaktır. Böylece Sosyalist dünya görüşüne sahip bulunan kimseler arasında düşünce, amaç ve metodlar bakımından bir görüş açıklığına varmak mümkün olacaktır. Derneğin esas amacı da bu görüş açıklığını gerçekleştirmektir.

SORU:

DERNEĞİN TÜRKİYEDEKİ SOSYALİST GELİŞMELERDEKİ YERİ VE BUGÜNE KADAR ELDE ETTİĞİ SONUÇLAR NELERDİR?

HALKA YAYMAK

CEVAP:

Halka dayanan ve halka yönelen insancı ve hürriyetçi bir demokrasi düzeninin kurulması, ilk olarak memleket gerçeklerinin iyice bilinmesine bağlıdır. Bugün memleket gerçeklerinden bahsedenlerin çoğu, dağınık, sistemsiz ve gelişi güzel toplanmış bilgi ve görgülerine dayanmaktadırlar. Sosyalist gelişmeyi bilimsel ve gerçekçi temellere oturtabilmek için, memleketimizde insan ve tabiat kaynaklarının nasıl kullanılmakta olduğu, hangi alanlarda ne şekilde israflar bulunduğu bilimsel ve gerçekçi yollarla ortaya çıkarılmalıdır. Ancak bundan sonra, yine bilimsel ve akılcı metodlarla, sosyal adalet içinde hızlı bir kalkınmayı gerçekleştirmek ve Türk insanının mutluluğunu sağlayabilmek için nerelerde neler yapılması gerekli olduğunu söylemek imkânları bulunabilir. Böylece, bugün aydınlarımızdan çoğunun Türkiyenin içinde bulunduğu çıkmazdan kurtulmasının tek yolu olarak gördükleri sosyalist düzenin Türkiyede nasıl kurulabileceği hakkında bir fikir ve görüş açıklığına varılmış olacaktır.

OSMAN NURİ TORUN
(Sosyalist Kültür Derneği Genel Başkanı)

Sosyalist Kültür Derneği, sosyalist düşüncenin hızla yayılmakta olduğu memleketimizde, bu düşüncenin esasları, metodları ve uygulama imkânları üzerinde araştırmalar yapmak çalışmalarının sonuçlarını yaymak ve halk kütlelerine ulaştırmak ve maletmek amacıyla kurulmuş ilk dernektir.

Kuruluşundan bugüne kadar geçen kısa devredeki gelişmeler derneğin amaçlarını gerçekleştirmede sür'atli bir başarı sağlayacağını göstermektedir.

SORU:

DERNEĞİN, TÜRKİYE'DE SOSYALİZMİN GERÇEKLEŞMESİ KONUSUNDA BÜTÜN İLERİCİ HAREKETLER VE ÖZELLİKLE TÜRKİYE İŞÇİ PARTİSİ KONUSUNDA DURUM VE TUTUMU NEDİR?

GELİŞME ŞANSI

CEVAP:

Dernek, bu konuda demokratik usullerle kurulacak ve işleyecek bir sosyalist düzen kurmaya yönelen ilerici hareketleri memnunlukla karşılar. Türkiyede bugüne kadar bir çok ilerici hareketler olmuş ve bunlar siyasî ortam ile ilgili çeşitli sebeplerden ve bu arada, memleket gerçeklerini yeteri kadar gözönünde tutmamaları sebebiyle gelişememişlerdir. Bugün geçmişteki tecrübelerin üzerinde dikkatle durulması ve başarısızlık sebeplerinden kaçınacak şekilde hareket edilmesi gereklidir. Sosyalizmin gerçekleşmesi, bu konudaki çalışmaların yoğunluğuna, etkinliğine, başka bir deyimle, halka götürülmesine ve halk içinde doğru olarak yayılmasına bağlıdır.

Dernek, gayesi politik olmayan bir kuruluştur. Bu sebepten siyasî partilerle bir ilgisi yoktur. Ancak Dernek çalışmaları herkese olduğu gibi siyasî partilerin üyelerine de açıktır. Bu çalışmalarımızdan faydalanılması Derneğin amaçlarına da uygundur.

Memleketimizde sosyalist hareket ilk defa olarak ciddî gelişme şansına sahiptir. Sosyalist düşünce, çeşitli ifade şekilleri bulabilir, bu, çeşitli kurullara yol açabilir. Türkiyenin içinde bulunduğu şartlarda, bunun, sosyalizmin hayatiyetinin ve gücünün ifadesi sayılması gerekir.

Türkiye İşçi Partisinin başarılı olmasını temenni ederiz.

SORU:

İLERİCİ HAREKETLERİN BİRLİĞİ, BERABERLİĞİ VE YARDIMLAŞMASI KONUSUNDAKİ DÜŞÜNCELERİNİZ NELERDİR?

HOŞGÖRÜ ŞART

CEVAP:

İlerici hareketlerin çeşitli kuruluşlarının birbirlerine karşı davranışlar göstermesi bu hareketlere zarar verir. Bu sebepten bu hareketler arasında bir anlayış havası kurmak hareketin başarısı bakımından gereklidir. Görüş farkları ortaya çıktığı takdirde, bunların bilimsel metodlar içinde soğukkanlılık ve hoş görürlükle tartışılması normaldir. Görüş ve kanaatlerde kesin bir anlaşmaya varılması bir *hoşgörürlükten ayrılmamak gereklidir.* Bu, ilerici hareketlere büyük bir güç kazandıracaktır.

SORU:

MEVCUT SİYASÎ PARTİLER VE BUNLARIN SÖZCÜLÜĞÜNÜ YAPAN ORTAM İLE İLGİLİ KANAATLERİNİZ?

ÇETİN BİR YOL

CEVAP:

Bugün söz sahibi partilerin kuruluşları. 27 Mayıstan evvelki kuruluştan farklı değildir. Derneğin bildirisinde de açıklandığı gibi: «Bugünkü siyaset kadrosunun hızlı kalkındırmayı gerçekleştirecek niteliğe ve iktidar mekanizmasının da sosyal adalet ilkelerini gerçekleştirecek bir yapıya sahip olmadığı» aşikârdır. Partiler muhalefette bulundukları zamanlarda savundukları fikir hürriyetini, vatandaşı insan haysiyetine uygun yaşama şartlarına kavuşturma ilkelerini, halkçılığı ve devrimciliği, iktidara geçtikleri zaman kolaylıkla unutmakta ve mevcut düzenin amansız bir savunucusu olmaktadırlar. Bugün devletçilikten ve köy enstitülerinden söz açmak bile bir cesaret meselesi haline gelmiştir.

Partilerin sözcülüğünü yapan ortamın tutumu da bu davranışlardan farksızdır. Bir bardak suda fırtına koparmak ve ihtilâfsız kaza yaratmak çabasındadırlar.

Ancak, 27 Mayıstan sonra sosyalist düşüncenin hızla geliştiği ve kalkınma ümitlerinin Anayasa içinde bu düzenle gerçekleşeceğine inananların sayısının her gün artmakta olduğu, görmesini bilen gözler için, açık bir gerçektir. Memleketin içinde bulunduğu çıkmazdan kurtulması bakımından bu gelişme ümit verici ve cesaret artırıcıdır.

Tarafsız basın, 27 Mayıs öncesine nispetle, problemleri ele almada, olayları tahlikle ve çözüm yolları arama çabasında olumlu bir tutum içindedir. Fikirlerin gelişmesinde bu yönde yaptığı etkiyi takdirle karşılamak gerekir.

Bu konularda halkı aydınlatma görevi ile basın hayatına başlamakta olan «Sosyal Adalet» gazetesine, bu fırsattan faydalanarak, gireceği ve takip edeceği çetin yolda başarılar dileriz.

BU SAYFADAKİ BAŞLIK VE ARABAŞLIKLAR «SOSYAL ADALET» TARAFINDAN KONULMUŞTUR

KAVEL OLAYININ İÇYÜZÜ

Kemal TÜRKLER

İstanbul'da İstinye'de kurulu Kavel Kablo Fabrikasında çalışan işçilerin başına gelenler, yarın herhangi bir fabrikanın işçilerinin de başına gelebilir. Bugün ilk defa olarak işverenlerin sistemli şekilde uyguladıkları bu işten çıkarma ve fabrikayı kapatma olayı işverenlerin hazırladıkları plânı bilerek ve Anayasada yer alan haklara karşı girişilen saldırıların nedenlerini değerlendirerek ve Anayasada yer alan haklara karşı girişilen saldırıların nedenlerini *değerlendirerek anlatmak gerektir.*

OLAYIN BAŞLANGICI

Kavel Kablo Fabrikasının işverenvekili, 5 yıldanberi kıdem esası üzerine verilmekte olan yıl sonu ikramiyesini bu defa şartları değiştirerek eksik ödeyeceğini bildirmiştir. 31 Aralık Günü işçilerin işyerinde bu olayı protesto etmeleri üzerine, işveren vekili işçiler arasındaki birliği bozmak için plân kurmaya başlamıştır.

Sendika Temsilcilerinden Ali Yıldırım ve onu *takiben de Metin Ant* ile İsmet Er. işçilerin istekleri üzerine ikramiyenin tam olarak ödenmesini işveren vekiline bildirmeye gittikleri vakit beklenmedk bir çıkışla karşılaşmışlardır. İşverenvekili «Sendika Temsilcisi» diye bir şey tanımadığını *bildirmiş ve sıra ile Ali Yıldırım,* sonra da Metin Ant ve İsmet Er'i işten çıkarmıştır.

BASKI

İşçilerin, çıkarılan Sendika Temsilcileri lehinde konuşmaları işverenvekili İbrahim Üzümcü'nün dikkatinden kaçmamış, bu defa el altından işçileri Sendikadan istifaya zorlamaya başlamıştır. İşçiler Sendikanın *Şişli Şubesi Başkanı* ve *işyeri* işçi baştemsilcisi İlyas Kabil'in uyarmaları üzerine işverenvekilinin Sendikanın istifa etme zorlamalarına karşı koyabilmiştir. İşverenvekili bu defa da İlyas Kabil'i işten çıkarmak suretiyle emeline nail olmaya teşebbüs etmiştir. *İlyas Kabil işten çıkarılmış* ve bu suretle işçilerin gözü yıldırılmıştı. Durumu kavramayan bazı işçiler işverenin tazyiki ile işyeri kâğıtlarına işverenin daktilosu ile hazırlanmış Sendikadan istifa mektuplarını imzalamışlardır.

İşçiler *yıllık ikramiyelerinin* ek - sik verilişinin üzüntüsü içinde işlerinde çalışırlarken İbrahim Üzümcü 31.Aralık. 1962 den itibaren başladığı hareketlerine gittikçe artan bir tonla devam etmiş ve işçiler arasına işçi olmayanları sokturarak işçileri tahrike *yeltenmiştir.* İşçiler *şuurlu hareketleriyle* işverenin kurduğu tuzağa düşmemiş ve işçi olmayanın tahrikleri ile işyerinde meydan kavgası çıkarmamıştır. Bu olayda arkadaşlarına örnek olan işçilerden *10 kişilik bir* grup, bu şuurlu hareketlerinin sonucu olarak işten çıkarılmışlardır.

DAYANIŞMA

Kavel Kablo Fabrikası Umum Müdürü ve İşverenvekili İbrahim Üzümcünün hareketleri işçilerde dayanışma ihtiyacını kuvvetlendirmiştir. İşçiler görmüşlerdir ki:

1 — Müktesep hakları olan ikramiyeler *eksik ödenerek iş akdi* tek taraflı olarak bozulmuştur. 3008 sayılı İş Kanunu ihlâl edilmiştir.

2 — Sendika Temsilcileri işten çıkarılmış ve 7286 sayılı kanun çiğnenmiştir. Adı geçen kanun Sendika faaliyetlerine katılanların haklarını korumaktadır.

3 — İşçiler, yine kanunlara aykırı olarak üye oldukları Sendikadan çekilmeye zorlanmışlardır.

4 — *İşçi Temsilcisi İş Kanunu* ve ona dayanılarak çıkarılan nizamname hükümleri çiğnenerek Hakem Kurulundan karar alınmadan işten atılmıştır.

Bunları bilen işçiler, haklarını korumak için dayanışmaya başlamış ve işbaşında *iş yapmayarak* işverenin bu haksızlıklarını protesto etmiştir. Fakat işverenvekili 28. Ocak. 1963 de başlıyan protesto hareketlerine işçilerin *devam ettiğini görünce yeni* tertiplere başvurmuştur. İşçiler bu tertiplere rağmen dayanışmadan ayrılmamış, Sendikalı olma haklarını kullanarak arkadaşlarının işlerine iadesini istemiş ve kendileri için çalışan arkadaşlarının işsizliğe mahkûm edil*mesine razı olmamışlardır.* Bunun için de dayanmışlar, işten toplu olarak atılmışlardır.

İŞVERENİN TUTUMU

İşverenler Kavelde başlayan dayanışmayı fırsat bilmiş ve bu işyerindeki işçi - işveren anlaşmazlığından bol bol yararlanmak sevdasına kapılmışlardır. Bunun sonucu olarak da Kavel olayı fabrika sınırlarını aşmıştır. İşverenler bir cephe kurarak Kavel olayını bütün Türkiye işçi işveren münasebetlerinin yeni baştan ele alınması ve Mecliste görüşülecek işçi hakları ile ilgili tasarıların yönünü tamamen işçilere karşı hale getirme vesilesi yapmaya muvaffak olmuşlardır.

Kanuni ve hukukî yol yalnız işçilere mahsus bir vecibe değildi. İşverenler de bu kanuni ve hukukî yola başvurmak zorundaydı. Neden İşverenvekili Üzümcü Bölge Çalışma Müdürlüğüne başvurarak 10 işçi çıkaracağını ve bunun ne - *denlerini bildirmemişti? Neden* işçi çıkarma ihbar süresine riayet edilerek yapılmamıştı? Neden İşçi Mümessilini işten atmak için Bölge Çalışma Müdürlüğüne başvurulmamış ve Bölgeden İşçi Mümessilinin mümessillik sıfatının *kaldırılmasını istememişti?* Neden İşçi Mümessilinin işten atılması için İl Hakem Kuruluna baş vurulmamıştı? Neden işçilere Sendikalı olma hakkı tanınmamıştı? Neden İşverenvekili hukukî ve kanunî yola girmemiş, fevrî hareket etmiş, çiftlik kâhyası gibi kendini yaptığı yaptık, attığı attık bir derebeyi sanmıştı? Kanun yalnız işçilere karşı mı çıkarılmıştı?

İşçiler yine de kanuna uygun olarak, hem de kanunların mutlaka uyması gereken ana kanuna, Anayasaya *uyarak haklarını* korumaya başlamış, kanunların himayesindeki arkadaşlarının kanunsuz olarak işten çıkarılmalarını protesto etmiştir.

Çalışma Bakanı Ecevit, Anayasa ilkelerinden taviz verildiği şu günlerde kendisine işveren menfaatları açısından yapılagelen hücumlardan korunmak için haklı bir dâvada haksızların yanında yer almakla hayatının en yanlış adımını atmıştır.

KAVEL'DEKİ DURUM

Sendikacılar ve işçiler *sosyal adalete* candan bağlı oldukları için Kavelde kanunları ihlâl eden işverenvekiline karşı dayanışma içinde haklarını aramaya koyulmuşlardır. İşverenvekili *Üzümcü'nün sebep olduğu hâ*dise İşveren Konfederasyonu ilgililerince derhal yurt ölçüsünde bir mesele hâline getirilmiş, grev ve toplu sözleşme tasarısı ile doğrudan doğruya ilgili bir işçi-işveren olayı yapılmıştır. Üstelik işverenler:

1 — Müktesep hakları ihlâl ettikten,

2 — Sendika Temsilcilerini işten attıktan,

3 — İşçi Mümessilini çıkardıktan.

4 — İşçileri Sendikadan istifa ettirdikten,

5 — Bütün işçileri işten çıkardıktan

Kemal Türkler
Maden — İş Sendikası Başkanı

SENDİKACILAR UYANIN

Kemal SÜLKER

İşçi Sendikaları yöneticilerinden bir kısmını olaylar *kendiliğinden tasfiye etmektedir. Şu veya bu* sebeple ana sendikadan ayrılan ve kendi dar kafaları içindeki gelir rüyasına uyup kökten ayrılanlar, işçinin sıcak ilgisinden yoksun kalınca kanaatlarını ve güya savunucusu olduğu işçi haklarını kiralamak için bir kalantor patron peşindeler.

Bir kısım sendikacılar hem işçiden yana, hem işverenin menfaatına dokunmadan, hem muhalif, hem hükûmet gemisi*nin dümen suyunda bıngıl bıngıl dolaşıp* sendika başında kalmanın sırrını bulduğunu sanmada. Bu buluşun rahat yumuşaklığı içinde kendinden emin görünmede.

Sendika yöneticisi olarak, hak dâvâsında sesinin tonunu yükseltenlerin yanında yer alan bir kısım sendikacılar daha var: Görevleri, ilerleyişi yavaşlatmak, kısa zamanda elde edilebilecek hakları uzun süre içinde sulandırmak, bu görevlerinin neyin *icabı olduğunu da gizlemek* için sendikalar üstü bir politikanın başpehlivanları rolünde şunu bunu kündeye getirmenin hikâyesine dalmış, horlamada.

Oysa, bütün bunların bulanık çevresi dışında pırıl pırıl görülen gerçek sendikacılık var. Anayasa ilkeleri, başlarının tacı. Sosyal adalet, hedeflerinin temeli. Çağdaş uygarlık düzenine kavuşma, heyecanlarının kaynağı. Bütün bunların içinde; işçinin duyan kulağı, gören gözü, haykıran hançeresi ve yazan eli olmak, yaşadığı hayatın gereklerine sımsıkı bağlanarak yıl*lardır verilmeyen* işçi haklarını elde etmek için derlenip toparlanmak, hareketleri, fikrin önüne geçirmek ne mutlu bir oluş.

31 Aralık 1961 de Saraçhanebaşına akın akın gelen inanlı, güvenli, kararlı yüz binler, gelmeyen milyonların heybetine bürünmüştüler. Ellerindeki dövizler, dillerindeki deyimler, gözlerindeki partili, hareketlerindeki çeviklik *kanuniliğin içinde kanun* yapıcılarına yol göstermedeydi.

Ne hazin ki, kendilerine yol gösterilenler duygu ağlarında gezinip durdular.

İşsizlik ele alınmadı.

Ücret düşüklüğü giderilmedi.

Hak arayanlar, korunmadı.

Aç midelerinin tahriki ile yollara dökülen çıplak ayaklılar Meclisin içine Heyet gönderecek gücü elde etmişlerdi.

Okumuşlar Meclisi aç milyonların, yarı aç milyonların, rahatı yerinde bir kaç binin varlığının tartışmalarına sahne ol*du. Gerçek sendikacılar,* Türkiyenin vardığı noktada kendi yerlerini iyice tesbit edip harekete geçmesini bildiler. Ne yazık, ne yazık ki kendilerine sendika başkanı veya işçi teşekküllerinden birinin yöneticisi denenler arasında bir kaç düzineyi aşamayan bu ülkücüler, en akla gelmez güçlükleri yine kendileri gibi sendikalar yöneticisi veya işçi *örgütleri başındakiler tara*fından görmektedirler.

Türkiyenin kalkınması gereklerini anlamayan, bakarken görmeyen, dinlerken duymayan, yürürken sallanan sendikacılar, uyanın! Uyanın da sizler kadar iddiacı olmadıkları halde çok ilerideki mutlu yarına kavuşmanın yolunu bulan ve yaptıklarının bilincine erenlerin şevkli çabasını seyredin. Seyredin de sizin de paslanmış anlayışınızın pırıltısı yüze çıksın ve hareket içinde yuğrula yuğrula kendi kendinizi yenmeye çalışan bir garip mü*cadelede yok olup* gitmeyin. Uyanın da, tabandan gelen haykırışa kulak verebilin. Uyanın da yığınların birbirine omuz vere vere çetin yolu aşmadaki mutluluklarını görebilin. Uyanın da, gerçek sendikacılığın potası içinde kendi ellerinizle kendi mutlu dünyanızı kurun.

Sonra meseleyi bir «mülkiyet hakkı» ve kamu düzenine karşı girişilmiş bir hareket biçimine sokmaya yeltenmişlerdir. Üstelik işverenler, hazırladıkları tertiplerle devletin asayiş kuvvetlerini hak arayan iş bekleyen işçilere karşı harekete geçirmeyi de sağlamışlardır.

AMAÇLARI

İşverenler istiyorlar ki kendilerinin sebep oldukları ve plânla yürüttükleri Kavel olayı ile Sosyal - Politik hava kendi yararlarına olsun.

İstiyorlar ki, Anayasada yer alan sosyal ve ekonomik haklar işlemez hâle gelsin.

İstiyorlar ki işçi hareketleri durdurulsun, hak arayan karşısına polis tabancası ve copu çıkarılsın.

İstiyorlar ki arkadaşlarının haklarını arayanlar işsiz kalsın, öteki işçiler çalışsın ve böylece Sendika Temsilcileri yarın herhangi bir hak aramada öne geçmesin.

İstiyorlar ki toptan işçi çıkarma demek olan Lokavt, kanunlaştırılsın ve hak olarak tanınsın.

İstiyorlar ki mülkiyet hakkı şiarı altında işçileri dışarı atıp aç bırakmak suretiyle hak arama hareketleri bastırılsın.

Ama bilmiyorlar ki, yıllardanberi tek taraflı çalıştırma düzeni altında bir çok haklarının çiğnendiğini gören, işçiler artık işverenlerin sonsuz refahı uğruna ebedi sefalete razı olmayacaklardır.. Haklarını Anayasa ilkelerine dayanarak elde edeceklerdir. İşverenin kapısına kilit vurduğu işyerini açmaması, eski işçilerini işe almaması, bu işçileri açlığa mahkûm ederek dize getirmek istemesi Anayasamızın maddelerine de ruhuna da tamamen aykırıdır.

«MÜLKİYET»

Anayasamızın 36. maddesi açıktır. «Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz.»

İkide bir kutsal mülkiyet hakkını ileri süren sermaye çevrelerinin Anayasamızın bu maddesini hatırlamaları gerektir. Herkesin mal mülk sahibi olması en vazgeçilmez hakkıdır. Bu hakkın sınırsız olmadığını bilmezlikten gelinemez. Toplum yararına aykırı olarak kullanılacak mülkiyet hakkı, kanuna aykırı bir hak olmaktan öteye geçemez. Kavel'de işverenin fabrikasını kapatması, kamu zararına bir davranıştır. İşçileri açlığa mahkûm etme isteğinin belirgin örneğidir. Sermayesine güvenerek işçileri açıkta ve aç bırakmak istemesi ile elde etmek amacını güttüğü şey bizim haklarımız ve hürriyetlerimizdir.

Anayasamızın 42. inci maddesine göre «Devletin çalışanların insanca yaşaması ve çalışma hayatının kararlılık içinde gelişmesi için sosyal, iktisadi, ve malî tedbirlerle çalışanları korumak ve çalışmayı desteklemek, işsizliği önleyici tedbirler almakla» görevli olduğu da unutulmamalıdır. Madem ki Türkiye Cumhuriyeti sosyal bir hukuk devletidir. O halde:

Kanunlara açıkça cephe alan Kavel işvereni işlediği suçlar yüzünden cezalandırılmalıdır.

Tevkifler Türk - iş ve güney Sendikaları

Başbakan yardımcısı Turhan Feyzioğlu, 62 gün süren Kavel olayının kesin olarak kapandığını açıklarken «Her iki taraf temsilcilerinin memleket menfaatlerini düşünen, işçi - işveren münasebetlerinde hukuka bağlı, barışçı ve olgun davranışları öğülmeğe lâyıktır» diyordu.

Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu ile Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu arasında 3 Mart Pazar günü imzalanan protokola göre, Kavel Olayı'nın ikinci günü işten çıkarılan dokuz işçi 20 gün içinde işlerine iade edilecek, işçilerin 1962 ikramiyeleri 1961 yılında uygulanan esaslara göre fabrikanın çalışmasından sonra bir hafta içinde ödenecek, fabrikadan daha önce çıkarılmış bulunan dört işçi yeniden işe alınmayacak, fakat kanuni tazminatları ödenecekti.

Bu sonuca kolay varılmamıştı.

İşverenin yaptığı tasfiyeden sonra işçiler, soğuk demeden, gece demeden fabrikanın önünde nöbet tutmuşlar, hattâ bu yüzden zaman zaman emniyet kuvvetleriyle aralarında çarpışmalar olmuştu. Anlaşmaya varılmadan bir gün önce, fabrikadan kablo yüklü kamyonların çıkmasına engel olmak için barikat kuran işçilerin eşleriyle polis arasında büyük bir arbede çıkmış, yaralananlar olmuş, hâmile bir kadın polisten yediği darbeler yüzünden çocuğunu düşürmüştü.

3 Mart Günü Başbakan Yardımcısının kesin beyanlarından ve hele işverenin protokola uygun olarak 1962 ikramiyelerini ödemesinden sonra Kavel Olayı'nın kapandığı sanılıyordu. Ne var ki, işçinin çilesi dolmamıştı. Nitekim, anlaşmadan tam sekiz gün sonra Sarıyer Sulh Ceza Mahkemesi, 12 Kavel işçisini tevkif etti.

11 Mart Pazartesi günü Kavel fabrikasına gelen polisler tarafından teker teker adliyeye götürülen işçiler böyle bir şeyi asla beklemiyorlardı. Çünkü, hükümetin en nüfuzlu Bakanlarından biri olayın kapandığını kesin olarak açıklamıştı. Fakat Sarıyer Adliyesine gidince Cumhuriyet Savcılığının 24 işçi hakkında dâva açtığını ve tevkiflerini istediğini öğrendiler!

Mahkeme, işçilerden 14 ünün tevkifine lüzum gördü. Tevkifine karar verilen işçilerden İlyas Kabil, Hâlis Bilici, Ali Sarsar, Ahmet Ağca, Çetin Ağırış, Abdullay Biçer, Murat Gökmen, Süleyman Varol, Osman Özkan Abdi Erbay Hasbal Kayalı, Hamdi Biçer derhal Sultanahmet Cezaevi'ne götürüldüler. O gün bulunamayan Şener Arlan ve Sefer Mert ise daha sonra tevkif edildiler.

Fakat tevkifler bununla da bitmedi. 13 Mart Perşembe günü beş Kavel işçisi daha sorguya çekilerek Recep Hamza adındaki işçi hakkında da tevkif kararı verildi.

Tevkif haberlerini veren gazeteler, işçilerin, «Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanununa muhalefet, polise fiili mukavemet, mesken masuniyetini ihlâl» gerekçesiyle tevkif edildiklerini bildiriyordu ama, aslında, Ceza Muhakemeleri Usul Kanununa rağmen tevkif edilen işçilere tevkif sebepleri tebliğ edilmedi. Karara işçilerin avukatları Sarıyer Asliye Ceza Mahkemesinde itiraz ettilerse de, müsbet bir sonuç alınamadı. Başbakan Yardımcısının sözüne rağmen, 15 Kavel işçisi, hak mücadelesi yolunda hürriyetlerinden oldular.

Ayrıca, bu tevkifler üzerine, 3 Mart protokolünün uygulanması imkânsız hâle geldi. Çünkü, 20 gün zarfında görevlerine iade edilmesi gereken 9 işçiden 5'i hâlen Sultanahmet Cezaevi'nde yatmaktadır ve işbaşı yapmaları imkânı fiilen ortadan kalkmıştır.

BİR SENDİKACI Kİ

İstanbul Radyosunun 11 Mart Pazartesi gecesi Çalışma Bakanı ile işçi ve işveren temsilcileri arasında düzenlediği açık oturumun yöneticisi, işçilerle ilgili kanunlar Meclise gelmeden önce Türk-İş'in bu konudaki görüşünün açıklanmasının önemli olduğunu, bu görüşün Meclis'e ışık tutacağını hatırlatmak zorunda kaldı. Çünkü, Türk-İş Birinci Bölge Temsilcisi İsmail Topkar, «Bakalım bir şeyler düşünürüz... Hele kanunlar Meclise gelsin..» diyor, fakat işçi görüşünü bir türlü açıklayamıyordu.

Oturum yöneticisinin uyarmasına rağmen Topkar yine önemli bir şey söyleyemedi, «Vallahi tasarılar daha elimize geçmedi... Maamafih, Türk-İş hukukçuları incelemeler yapacaklardır» dedi ve her şeyin fevkalâde olacağına inancını belirtti.

Bu sözler karşısında oturum yöneticisi hayretini gizleyemedi ve «Ben sanmıştım ki, burada Çalışma Bakanına karşı tenkitler olacak. Görülüyor ki, herkes tam bir anlaşma içinde...» demek zorunda kaldı.

Oysaki, açık oturumun yapıldığı ve Topkar'ın sanki önemli bir şey yokmuş gibi konuştuğu sırada, 14 Kavel işçisi, arkalarında gözü yaşlı ailelerini bırakmış, hapishanenin demir parmaklıkları arkasında mücadelelerinin bedelini hürriyetleriyle ödüyorlardı.

Toplu Sözleşme, Grev ve Lokavt Kanunu Tasarısı ile Sendikalar Kanunu Tasarısının on gün önce Türk-İş tarafından teksir edilerek bütün sendikalara gönderildiğini bilen sendikacılar da, Türk-İş'in hâlâ bir çalışma yapmadığını duyunca hayretler içinde kaldılar.

Nitekim, Türk-İş'in göze görünür tek çalışması, ancak 14 Mart Perşembe günü İstanbulda, 136 sendikacının iştirâkiyle yapılan yıllık Birinci Konsey Toplantısı oldu. Karma Komisyon sözcüsü İstanbul milletvekili Coşkun Kırca'nın da katıldığı toplantı, düzenlenişi itibariyle, ciddiyetle çalışmaya imkân vermediğinden, hiçbir sendikacıyı tatmin etmedi.

GÜNEY SENDİKACILARI

Türk-İş'in tutumundan duyulan memnuniyetsizlik ve İcra Heyetine karşı güvensizlik, işçiler arasında gün geçtikçe yayılmaktadır. Hattâ bu memnuniyetsizlik ve güvensizlik, son zamanlarda Türk-İş'in parçalanmasına sebep olacak kadar artmıştır.

Dünyadaki sendika hareketleri göstermektedir ki, sendikalaşmanın başlamasından bir süre sonra belirli bir sendika liderleri grupu, yerlerini sağlamlaştırınca, bir bakıma tutucu olmakta ve ilk zamanların akıncı ruhunu yitirmektedirler. Fakat, işçilerin durumu gittikçe kötüleştiği, işsizlik arttığı ve ücret düşüklüğü ile sosyal adaletsizlik sürüp gittiği için işçi saflarından yeni ve akıncı önderler çıkmaktadır.

Türk sendikacılığı bugün bu dönemdedir. Nitekim, Türk-İş'in tutucu bir hale gelmesi, ilk büyük ve toplu tepkiyi güney sendikalarından gördü. Güney sendikaları, bir süredenberi, Türk-İş İcra Heyetinin tutumu karşısında memnuniyetsizliklerini belirtiyorlardı.

Son defa, Türk-İş 4 üncü Bölge Temsilciliği'nde güneyli sendikacılar tarafından sevilen kimselerin görevlerinden alınarak yerlerine tepeden inme tayinler yapılması, bardağı taşıran son damla oldu.

Derhal bir toplantı yapan Güney Bölgesi sendikacıları, isteklerinin yerine getirilebilmesi için Türk-İş'e on günlük mehil tanıdılar.

Türk-İş yöneticileri, on günlük mehil içinde bu istekleri dikkate almak şöyle dursun, bu isteklerin ancak Türk-İş Genel Kurulu'nda görüşülebileceği şeklinde oyalayıcı bir cevap verdiler.

17 Şubat 1963 günü Yapı İş Güney Bölgesi lokalinde ikinci toplantılarını yapan 23 sendika başkanı ve 54 yöneticisinin Türk-İş ile ilgilerini keserek «Güney Bölgesi İşçi Sendikaları Konseyi» ni kurmaları, Türk-İş yöneticilerinin bu keyfi tutumlarının tabii sonucu oldu.

Ortak bildirilerinde «Türk İş yöneticileri kendi müessesemizde bize ihanet etmektedir. Birleşmiş ve tek varlık olan bizleri parçalamak gayesi gütmektedir. Bundan böyle Türk İş İcra Heyetini tarihî sorumluluğu ile başbaşa bırakıyoruz» diyen Güney sendikaları, Türk İş Genel Kurulu Toplantısına kadar aralarındaki münasebetleri, Abdülkadir Özdenvar, Ahmet Top, Sakip Bulutlu, Arif Hikmet Karakaya ve Abdülgafur Demir'den kurulu «Güney Bölgesi İşçi Sendikaları Konseyi» aracılığıyla devam ettireceklerdir.

Uluslararası yardım ve sendikalar

Sina Pamukçu

Bu önemli yazıyı gelecek hafta yayınlayacağız

BÖLÜNMEK DEĞİL BİRLEŞMEK

Fethi NACİ

Milli bağımsızlığımızın savunulması, demokratik sosyal reformların gerçekleştirilmesi, toprak ağalığının kalıntılarına karşı savaşma, sosyal ve kültürel ilerleme, halkın yaşama seviyesinin yükseltilmesi, halkımızın politik ve ekonomik savaşma imkânlarının genişletilmesi, yâni Türkiye'nin gerçek meselelerinin çözümü, ulusun demokrasiden yana olan bütün kuvvetlerinin birleşmesini gerektirmektedir. *Gerçek bir demokratik düzen içinde bu birlik sağlanmadıkça son yılların umut dolu «sosyal adalet» sözü, erişilmesi imkânsız bir hayal âleminin adı olarak kalacaktır.*

Bunun için toplumcu aydınlara düşen iş, Türkiye için geçerli olduğu kadar herhangi bir ülke için de geçerli olan genel ve soyut bilgilerin tekrarı, birtakım lâfların ısıtılıp ısıtılıp fikir piyasasına sürülmesi değil, günün somut meseleleri üzerinde tartışarak ortak doğrular bulmaya çalışmak ve gerçekleşebilir çözüm yollarının ardına düşmektir.

Meselelerimiz ancak Anayasalı, çok partili, genel seçimli bir düzen içinde çözülebilir. Her zaman böyle bir düzenden yana olmak meselelerimizin çözümü için zorunludur. Bunun için, meselelerimizin çözümü, kapitalist olmıyan bir kalkınma yolunu savunanların, ulusumuzun bütün demokratik sosyal kuvvetlerini bir araya getirebilmeleri şartına bağlıdır. Türkiye'nin temel meselesi, plânlı kalkınma ya da özel sektör mü, devletçilik mi, vb. değil, ulusun bütün ilerici kuvvetlerini milli ve demokratik bir çizgide birleştirebilmek meselesidir; demokrasinin ve kalkınmanın gerçek teminatı budur.

KAÇINILACAK HATALAR

Sosyal adalet ilkesini savunanların şimdiye kadar işledikleri hatâları başlıca üç noktada toplamak mümkündür:

1) Sosyal adalet dendi mi ilk akla gelen, özel sektöre toptan saldırmak oluyor. Özel sektörün iç yapısı üzerinde durulmuyor. Bir vakıa olarak var olan ve daha nice yıllar ekonomik hayatımızda yeri olan özel sektörün (Daha doğrusu milli burjuvazinin) emekten yana bir genel kalkınma plânına bağlı ve sosyal adalet ilkelerine uygun olarak çalışmasını sağlamanın imkânları üzerinde durmak yerine, bugünkü tarihsel şartlar içinde gerçekleştirilmesi mümkün olmıyan formüllerin yerli yersiz ileri sürülmesi daha kolay geliyor.

2) Bir ileri toplum düzenine giden yolun bir takım ara safhalardan geçmesinin zorunlu olduğu görülmüyor. Bu düzene birtakım belirli sosyal yapı reformlarını gerçekleştirmeden ulaşmanın mümkün olmadığı gerçeğine göz yumuluyor.

3) Ulusun bütün demokratik kuvvetlerinin, başlangıçtan itibaren, işçi sınıfının öncülüğünde toplanmasını isterken, *bunun ancak bir oluş içinde* elde edilecek bir sonuç olduğunu, yâni işçi sınıfını ve bütün emekçi *halk yığınlarını eğitip aydınlatarak* ulusal kalkınma ve ilerlemenin bilinçli itici kuvveti haline getirmenin sonucu olduğunu görmiyerek, bu isteği peşin bir doğru olarak kabul etmek

ÖZEL SEKTÖR DERKEN

Oysa memleketimizdeki temel çatışma birbirlerine çıkar bağlarıyla bağlı emperyalizm, toprak ağalığı ve büyük burjuvazi ile bunların dışındaki büyük halk çoğunluğu arasındadır. Büyük halk çoğunluğu derken aydınları, işçileri, köylüleri, memurları, zanaatkârları, aydın gençliği, serbest meslek sahiplerini düşünüyoruz.

Ulusumuzun bütün vatansever ve ilerici kuvvetlerinin emperyalizme ve gericiliğe karşı milli ve demokratik bir cephe kurmaları için gerekli objektif şartlar vardır. Çünkü tekelci sermaye bugün yalnız işçi sınıfının ve köylülerin değil, zanaatkârların, küçük iş sahiplerinin ve aydınların da karşısındadır. Milli burjuvazi de bunların arasına katılabilir.

Özel sektöre hiç bir ayırma yapmaksızın saldıranların en büyük hatâsı, özel sektör içindeki ayrı gruplar ve bunların menfaat çatışmalarını görmemektir. Çünkü en büyük eksiklerimizden biri: bugüne kadar burjuvazimizin çeşitli tabakalarının tam ve somut bir tahlilini yapmamış oluşumuzdur. «Türkiye'de burjuvazi yoktur!» ya da «Özel sektörle kalkınma olmaz!» gibi toptan ve kolay yargılarla günümüzü gün etmek, şimdiye kadar yeter görülmüştür. Oysa Türk burjuvazisinin sosyal gelişme içindeki rolünü açıklıkla tayin edebilmek için burjuvazi ile toprak ağalığı, burjuvazi ile emperyalizm arasındaki çelişmeleri ortaya koymak şarttır.

Büyük ithalâtçı zümresinin dış sömürücülerle hiç bir esaslı çatışması yoktur. Dışardan mamûl madde satın alır, yedek parça alır; ve onlara çıkar bağlarıyla bağlıdır. Burjuvazinin bu tabakasında antiemperyalist, antifeodal hiç bir eğilim göremezsiniz.

Burjuvazinin ihracatçı tabakasında dış sömürücülüğe belirli bir muhalefet vardır. Bunun sebebi, dış pazarlara *satılan ürünlerin fiatıdır.* Ne var ki fiat farkını köylülere yüklemek pek zor olmadığı için bu çatışma *pek önemli sayılmıyabilir.*

SÖMÜRÜCÜYE KARŞI BİRLİK

Milli burjuvazi, milli iç pazarın sömürülmesiyle ve bu pazar üzerindeki emperyalist monopollerin hâkimiyetinin ortadan kaldırılmasıyla yakından ilgili olan burjuvazi tabakasıdır. Özel sektörün sanayici bölümü bu tabakaya girer.

Antiemperyalist mücadelede bunların safı ilerici toplum kuvvetlerinin safı olmak gerekir. *Ne var ki bunlar* için de ayrıntılara inen incelemeler gerekir. Bir ayağı toprakta bir ayağı *fabrikada olan işçilerimiz olduğu gibi*, bir eli toprakta bir eli sanayide olan, yani toprak ağalığı ile sanayiciliği birleştirmiş olan sanayicilerimiz de vardır. (Ve dış çevrelerin Türkiye'de gelişmesini istediği sanayi budur.) Yabancı sermaye ile işbirliği halinde olan sanayicilerimiz de vardır. Milli burjuvazi bunların dışındadır.

Dış sömürücüye karşı birleşmek için düşünülmesi gereken grup, sadece *milli burjuvazidir.* Ne var ki milli burjuvazinin ekonomik menfaatlerini savunmak için, bağımsız ve güçlü bir ekonomik kurumu, sınıf olarak yalnız kendisini temsil etmek üzere bir siyasi partisi yoktur. «Odalar Birliği»nde hâkim olan ithalâtçılardır, sanayiciler değil! Ve sanayiciler, «Odalar Birliği» dışında bağımsız bir organ durumuna gelmeyi düşünmemektedirler. Siyasi partilerde ise ithalâtçı büyük burjuvazi ve toprak ağaları hâkim durumdadır. (Her partide sayıca az da olsa halkçı ve devrimci elemanların bulunduğu bir gerçektir. Ama bunlar partilerinin genel gidişine yön verebilecek güçte değildirler.) Bunların sonucu olarak, ekonomik ve politik güçsüzlüğü, milli burjuvaziyi faşizmden çok, gerçek bir demokrasiden korkar duruma getirmektedir. Devrimci oluşun gelişmesi ve yabancı sermayeye bağlanan umut, milli *burjuvazide iç ve dış irtica ile gitgide uzlaşan bir eğilim* yaratmaktadır. Ekonomi politikamıza bir takım dış *kuvvetlerin yön vermek dileklerinin* bu eğilimi daha da arttırdığı görülmektedir.

Oysa milli burjuvazi ile birlikte yürümenin imkânlarını araştırmak, ithalâtın ve ihracatın, yâni dış ticaretin devletleştirilmesini istemeye engel değildir.

YALNIZ DEĞİL BİRLİKTE

Türkiye'nin gerçek meselelerinin çözümü, bugün, hiçbir sosyal sınıfın bir başına üstesinden gelebileceği bir iş değildir.

***Milli* ve demokratik bir cephenin öncülüğü için ilk akla gelen elbette işçi sınıfı olacaktır. Ama bu, ancak karmaşık bir oluşun sonunda ve somut mücadeleler içinde gerçekleşir. İşçi sınıfının öncülüğü meselesi, işçi sınıfının birliği derecesine, savaşçılığına, siyasi şuuruna, kendi partisine güven derecesine ve işçilerin köylülerle ittifakının gelişme derecesine bağlıdır.**

İşçi sınıfının köylülerle sıkı bir ittifak kurması, toprak reformu dâvasını, tarım işçilerinin korunması ve teşkilâtlanması dâvasını yürütmedeki başarısına bağlıdır. Ve köylülerle işbirliği antifeodal mücadelenin temel direğidir.

Şehir küçük burjuvazisi, aydınlar, aydın gençlik, serbest meslek sahipleri, günümüz şartları içinde, en kısa bir zamanda birleşilmesi zorunlu sosyal kuvvetlerdir. Çünkü, bu toplum tabakaları siyasi bakımdan çok aktif bir kitle teşkil ederler ve önemli bir rol oynarlar. Egemen çevreler, amaçlarına erişmek için bunlara dayanır. Bunun için bu aktif kitleyi kazanmak üzere çalışmak şarttır. Ve bu, günümüz şartları içinde, işçi - köylü ittifakından çok daha âcil bir meseledir.

BİRLİĞİ ENGELLEYENLER

Toplumunun ilerici kuvvetlerinin *birleşmesine* başlıca iki engel vardır. Birincisi, bugün faşizmin ve herçeşit gericiliğin temel ideolojisi durumuna gelmiş olan komünizmle suçlama yöntemidir. Bugün Türk halkının yararına olan bütün düşünceler ve hareketler, «komünistlik!» suçlamasıyla karşılaşmaya *mahkûmdur. Belirli çevrelerin* çıkarlarına hizmet etmekten başka bir işleri olmayan gericiler, komünistlik *suçlamasını her türlü ileri*liğin karşısına bir engel olarak çıkarmaktadırlar. Bunun için Anayasanın teminatı altındaki hürriyetleri gerçek bir hukuki ortama oturtmak için faşist İtalyadan aktarma kanun maddeleriyle mücadele eder ve bunların Anayasanın ruhuna uygun bir şekilde değiştirilmesi için savaşırken, komünistlik iftiralarının milliyetçilikle hiç bir ilgisi olmayan gerici ve antidemokratik karakterini belirtmekten de çekinmemek şarttır. Bu durumda gerçekler bizden yana ve gericilere karşıdır. «Milliyetçilik» bayrağı, bu sahtecilere değil, antiemperyalist Kuvayi Milliye ruhunu sürdüren ilericilere yaraşır.

Milli ve demokratik bir cephe kurulması yolunda karşılaşılan ikinci büyük engel, birleşmesi mümkün ve zorunlu olan sosyal kuvvetlerin birlikte çalışmalarına büyük güçlükler çıkaran dar görüşler ve fikirlerdedir.

Dar görüşlülüğe karşı savaş açmak zorunludur. Şimdiye kadar dar görüşlülüğün zararlarından çok bahsedilmiştir; dar görüşlülüğü yok etmedikçe ilerici hareketin yürüyemiyeceği çok söylenmiştir. Ama bunlar, ne çare, hep sözde kalmıştır. Ve bunun kaçınılmaz sonucu, öteki sosyal ve politik *kuvvetlerden tecrit edilmek* olmuştur.

Dar görüşlülükten kurtulmak yolu, halkın temel menfaatlerinin, bilimsel düşüncenin gereklerinin bir yana itilmesi demek değildir.

TAVİZ VERMEDEN BİRLİK

Mesele, her şeyden önce, milli ve demokratik bir cephe kurulmasına karşı çıkanlara hiç bir taviz vermeden, ama *mevcut duruma cevap veren* gerçek bir görüşün halka kabul ettirilmesi, yâni Türkiye'nin sözünü bulmak meselesidir. Böyle bir görüşün halk arasında yayılması ve tutulması, böylece bir demokrasi cephesinin kurulması için birtakım kısıntılara başvurmaya kalkışmak yanlıştır. Türkiye'nin bugünkü durumunda halkın gerçek isteklerine cevap veren bir görüşü tesbit ettikten sonra en küçük bir taviz vermeden, bunu sonuna kadar savunmak, böyle bir cepheyi daha da kuvvetlendirecek ve kuruluşunu hızlandıracaktır.

Unutulmaması gereken şudur: İzlenecek yolu çizebilmek bilim düşüncesini benimsemeye bağlıdır, teoriyi bilmeye bağlıdır. Teorinin olmadığı yerde ancak el yordamıyla ilerlemek, kafaları hatâların duvarına vura vura yürümek mümkündür. Ama her teorik sonuç, olayların, *somut durumun, milli ve milletlerarası* şartların gerçek bir tahlilini gerektirir. Bu ikisini birlikte yürütmek, sosyal adaletten yana olanların başarılarının temel şartı olacaktır.

TARİHTE SOSYAL ADALET ANLAYIŞI

Türkkaya ATAÖV

Sosyal adalet kavramı tarihin çeşitli dönemlerinde değişik şekillerde anlaşılmış ve toplumlar daha demokratik düzenlere doğru geliştikçe belirli tarafsız ölçülere vurulup değerlendirilebilir duruma gelmiştir. Kölelik düzeninin hâkim olduğu ve kölesahiplerinin hem üretim araçları, hem de köleler üzerindeki mülkiyetinin toplumdaki üretim bağlarının temelini teşkil ettiği Eski Çağlarda adalet anlayışı mistik kavramlar ve bunların getirdiği dinsel töreler ve dokunulmazlıklar çevresi içinde kalmıştı. Yunan uygarlığının adalet anlayışı hem Sophocles ve Euripides gibi yazarların acıklı oyunlarıyla Homer'in Odise ve İlyada gibi destanlarında hem de Platon ve Aristo'nun öğretilerinde görülür. Oyun ve destanlarda Tanrılar sosyal adaletin bekçisi gibidirler. Fakat bu adalet anlayışı Atina'nın en parlak devrinde bile 90.000 hür yurttaş ve 365.000 esiri barındıran bir toplumda kadere teslim olmayı telkin etmekten ileri gitmez. Üstelik, Tanrılar için adalet ilkelerine uymak zorunluluğu da yoktur. Plâton'a göre ise adalet bütün faziletleri birleştiren «yüksek fazilet» tir ve kişinin fazileti toplumsal bütünün bir parçasıdır. Aristo bu fazilet ve adalet anlayışına bir dereceye kadar eşitlik de katmak istedi. Diğer taraftan, Stoiklerden çıkan adalet fikri yürürlükteki kanunlara bağlanmakla eş anlamdaydı. Yahudiliğin ilkyıllarında Tanrıdan çıktığına inanılan sosyal adalet zamanla ilâhi kanunlara, dinsel örgütlere ve ibadete harfi harfine bağlılık şeklinde anlaşıldı. Hıristiyanlığın adalet anlayışı da zamanla şekle bağlılıktan ibaret kaldı. St. Augustine'e göre, adalet ancak «Tanrı Devleti» nde gerçeklebilirdi. Kilise Tanrının yeryüzündeki temsilcisiydi. Devletin kiliseden ayrı olarak hiç bir adalet görevi olamazdı.

KÖLELİK VE SONUCU: SÖMÜRGECİ DEVLET

Eski çağların bu düşünceleri ve toplumun düzenleyicisi olan devleti adaleti yürütmekle görevlendirmeyen bu davranış o çağın ekonomik ve siyasal düzeninin bir sonucuydu. Kölenin emeğiyle meydana getirdiği ürün köle sahibine teslim edilir ve köleye ancak işlemeğe devam edecek kadar yiyecek verilirken Tanrılara insan kurban etme ve adaklara sadık kalmakla adaletin yerine getirildiğine inanılırdı. Kölelerle hür yurtdaşlar arasındaki düzensizliği Theseus, Solon ve Cleisthenes'in yaptığı Anayasalar da gideremedi. Köleci düzen ve onun adalet anlayışı iç çelişmelerle çöktü. Eski çağlarda işletme türü kölecilik olduğu için köleler çabuk eskimekte ve yeni köle bulma gerekliliği ortaya çıkmaktaydı. Yeni köle bulmak için de köleci devletin savaş ve sömürgecilik yapması gerekiyordu. Devletin askeri gücünü besleyen köylüler ve zanaatçılar hem orduyu meydana getirmek, hem de ordunun giderlerini karşılamak için vergi ödemek zorundaydılar. Küçük üretmeler büyük köle sahiplerinin ucuza çıkardıkları mal karşısında tutunamayıp vergi ödeyemeyince köleci devlet savaşlarda yenilmeğe başladı.

LAİK FİKRİN AÇTIĞI YOL

Köleci toplum yerini derebeyine toprak üstünde sınırsız ve serf üstünde sınırlı mülkiyet tanıyan derebeylik düzenine bırakmıştır. Keşiflerle ticaretin gelişmesi ortaya tüccar sınıfını çıkararak derebeylik düzeni de son bulunca sosyal adalet kavramı ortaya çıkan bu yeni sınıfı kabul eden bir tefsire yöneldi. Adalet fikri lâikleştikçe toplum mistiklikten hayatın «dünyevî» tarafına itiliyordu. Lâiklik Thomas Aquinas'ın devletin de kiliseden ayrı olarak adaletin yayılmasında yardımcı olabileceğini ileri sürmesiyle başlamıştı. Lâiklik tohumlarını taşıyan bu düşünceden şu sonuç çıkıyordu: Tanrı olmasa bile, devlet sosyal adaleti gerçekleştirebilecektir. *Locke, Rousseau* ve *Kant*'ta gelişen bu anlayış adaleti hürriyet ve eşitlikle birleştirmeğe çalıştı. Bu gelişmeyi engelliyen derebeylik, krallık ve kast imtiyazları haksız ve kanunsuz sayılıyordu. Sosyal adalet ancak insanların doğuştan hür ve eşit olduklarını kabul eden bir düzende gerçekleşebilecekti. Aristokrasiye karşı çıkan orta sınıfın, o zamanlar yalnız kendi için desteklediği hürriyetçi görüş Rousseau da kişinin iradesini «genel irade» ye bağlıyordu. Böylelikle, ferdiyetçi adalet anlayışı kendi mantığı içinde ister istemez toplumcu oluyordu.

SOSYAL ADALETİN ÇAĞDAŞ ANLAMI

Buharın makinalara uygulanmasıyla endüstri devrimine giriş ve onun insanlar arasında kurduğu ekonomik bağlar sosyal adalet kavramına daha çağdaş bir anlam kazandırdı. On - dokuzuncu yüzyılın yazarları düşüncelerini modern teknoloji çağının gerekleri içinde insan sevgisi, kardeşlik ve mutlulukla toplumsal ve kişisel refaha dayandırdılar. Bu düşünce ekonomik gerçeklerden hareket edip daha elle tutulur ve uygulanabilir sosyal adalet ilkeleri peşindeydi.

Çağdaş uygarlığın amacı refahın azamiye çıkmasıdır. Bunun için de toplumdaki bütün tabiat, insan ve makina kaynaklarından en mantıklı ve en verimli şekilde faydalanmak ve bu kaynakların bu amaca hizmet edecek şekilde örgütlenmesi gerekmektedir. Çağımızda azami refah ve sosyal adalet birbirinden ayrılmayan iki kavramdır. Modern toplumların anayasaları halka sosyal adaleti vaadetmekten başka halk da sosyal adalet ilkelerini benimsemektedir. Toplum refahına ancak sosyal adaletten payını aldığına inanan insanların şevkli çalışmasıyla erişmek mümkündür.

Toplum refahı da yalnız bütün yurttaşların karınlarının doyması demek değildir. Bu ilk başta erişilmesi gereken bir asgaridir. Endüstri devrimiyle birlikte ortaya çıkan tüccar sınıfı toplumdan nasıl yeni haklar almışsa endüstri devriminin ortaya attığı yoksun halk yığınları da temel ekonomik ve siyasal haklarını elde edeceklerdir. Yirminci yüzyılda halkın bilinçli önculeri için sosyal adalet içinde yaşamak sadece yoksun yığınların yiyip içebilmesi değil, yurttaşların toplumun bütün nimetlerinden emekleri oranında faydalanmaları ve yeteneklerinin özgürce gelişebilmesidir. Sosyal adalet deyince yalnız asgari ücret ve azami mesainin söz konusu edilmesi insanın değerini çok küçümsemek olur. Sosyal adaletçi bir düzenden halka ve onun bilinçli tabakalarına dayanarak gerçekleşecek ve halkın hem siyasal, hem ekonomik alanda etkileyeceği, katılacağı, denetleyeceği ve yöneteceği âdil, hür ve ileri teknikli bir toplum anlaşılmalıdır.

SOĞUK HARPTEN SONRA

Milletlerarası münâsebetlerde, uzun soğuk harp yıllarının bilinen davranışları, son bir kaç yıldır şaşırtıcı bir yön aldı. İkinci Dünya Savaşından sonra Batı ile Doğu arasında süregelen müsamahasız bir düşmanlık politikası; atom savaşlarının kapısından döne döne, akla daha yakın bir yola girdi. Bu gelişme bloklar içi ikinci bir gelişmenin ilk adımlarının atılmasına yol açtı. Bu çelişiklik ileriyi göremiyen bir çok devlet adamını siyaset sahnesinden yavaş yavaş sildi. Yeni meseleleri hâlâ eski metotlarla çözmeğe çalışanlar; bir atom harbi çağında görüşlerini tekrar gözden geçirmesini başaramıyanlar; dost bilinen devletler arasında derin çatlakların meydana gelmesine sebeplik ettiler.

Dünyanın kaderinde söz sahibi olan dost devletler arasında başlıyan bu çelişiklik, ciddî çatışmalar halini almağa başladı. Batı dünyasında De Gaulle, bir Anglo — Saxson hâkimiyetini ciddi şekilde vehmeder oldu. Fransa'nın General Başkanı bir Kennedy — Mac Millan yakınlaşmasını Federal Almanya Başbakanı Adenauer'e yakınlaşmakla karşılamak yolunu seçti. Bu yakınlaşma zamanı gelince gerçekleşebilecek bir Avrupa Birliği'ni tehlikeye düşürdü.

Doğu Bloku'nda da durum batıdakinden farksızdı. Gelişen Çin bütün sosyalist bloka politikasını kabul ettirmeğe çalıştığı gerekçesiyle Sovyetler'e karşı açık bir muhalefete girişti. Bu çatışmada Avrupa'daki komünist partiler Sovyetler safında yer alırken Çin'e komşu partiler ise Pekin'i tutar gözüküyordu. Gelişen ihtilâf Hint — Çin sınır çatışmasiyle daha belirgin bir hâle geldi. Bu durumun daha ciddi sonuçlara doğru gitmesi beklenirken Pekin ve Moskova arasında bir gevşeme başladığı görüldü. Kruşçef'in son nutuk ve demeçlerinde görülen değişiklik, Pekin'in Moskova'dan bazı tavizler temin ettiğini anlatıyordu. Kısaca; yeni problemlerin çözülmesinde eski metodları kullanmasını seven Çin'liler, yeni metodları yakından izleyen Kruşçef'i *görüşlerine bir hayli yaklaştırdılar.*

ÇÖLDE FIRTINA

Birbirinden bir ay ara ile devrilen İktidarlar Orta — Doğu'da yeniden 1958 yılını canlandırdı. Fakat bu defa sahnede Irak'lı Kürtler de yer almıştı. İki yıla yakın muhtariyet için çarpışan Irak'lı Kürtler, Kasım'ın yerine geçenlerden istediklerini almışlardı. Bu arada dikkati çeken husus Arap milliyetçiliğinin önderi olan Nasır'ın Kürt'lerin muhtariyet haklarına duyduğu saygıyı belirtmesiydi. Irak'taki Araplara rağmen teslim edilen bu hakkın, yeni bir politikanın ilk adımları olup olmadığında şüpheler uyandırdı. Nâsır bazı meseleleri önceden kendi hesabına çözmeğe çalışıyordu. Kasımı deviren Irak Genel Kurmay Başkanının önceden Barzani ile anlaşmış olduğu söylentileri doğru ise; bu koz kendisine karşı gelen bir Irak yönetimi için Nâsır tarafından kullanılır duruma giriyor demekti. Barzani'nin Arap dünyasında bir müttefik bulması ise Irak'lı Kürtlerin durumunu kuvvetlendiriyordu.

Orta — Doğu'daki bir 1958 havası, yeniden «Birlik» formülleri aranmasına yol açtı. Hâlen Bağdat, Şam ve Kahire arasında diplomatik temaslar devam ediyor. Üç hükûmetin de temsilcileri tarafından yapılan beyanlarda sık sık «Hürriyet, birlik ve sosyalizm» sloğanı yer alıyor. Bu birlik için «Kurtarılmış Arap devletleri» — Cezayir, Birleşik Arap Cumhuriyeti, Suriye, Irak ve Yemen'in isimlerinden bahsediliyor. Bu arada Irak, bu beş memleket arasında bir müşterek kumandanlık ihdasını teklif etmiş bulunuyor.

Bu yeni hareketi temsil edenlere göre, şimdilik kendileri için Komünizm bir mes'ele olmadığı halde, batı emperyalizmi tehlikesi hâlâ Orta Doğu'da Ürdün, Suudi Arabistan ve İsrail tarafından temsil edilmektedir.

FRANSADA GREV

Madenciler grevi ile Fransız hükûmeti'nin içine düştüğü güç durum geçen hafta vehametini daha da arttırdı. Başbakan M. Pompidou'nun grevcilerin vatanperverlik hislerine hitap ederek grevi önlemek gayesiyle yaptığı televizyon konuşması hiç bir sonuç vermedi. Grevcilere karşı sert harekete geçmek sorumluluğunu da hiçbir bakan üzerine alamamaktadır. Böyle bir teşebbüsün grevi iç savaş haline sokması ve rejimin yıkılmasından endişe edilmektedir. İçişleri Bakanı, 200 bin maden işçisine tekrar işbaşı yaptırabilmek için en azından 400 bin polis gerektiğini, bu kadar kuvvetin de elinde bulunmadığını söyleyerek sert tedbir isteyen arkadaşlarını itidale dâvet etti.

Son haftanın manzarası, zamanın grevcilerden yana çalıştığını gösteriyor. Nitekim demiryolu işçileri de ücretlerine yüzde 11 oranında zam yapılması isteğiyle grev hareketine katıldılar. Gaz ve elektrik endüstrisinin sık sık durması hemen hemen günlük olaylar haline geldi. *Özel teşebbüse ait* işletmelerde de grev hareketleri gelişiyor. Hareketlerin çok kısa zamanda genel bir grev mahiyeti alması bekleniyor.

1947'den beri ilk defa olarak Katolik Sosyalist ve Komünist sendikalar politik görüş ayrılıklarından sıyrılarak birlikte hareket ediyorlar.

Ali İhsan BARLAS

Uzun yıllar Dünya Gazetesi dış politika yorumculuğunu yapan değerli yazar önümüzdeki sayıdan itibaren dış yorumlarına Sosyal Adalet'te devam edecek

DEVENİN NALI

Hüseyin KORKMAZGİL

Aslında bu söz «yok, devenin nalı» biçiminde kullanılır. Yâni, «deveye nal vurulursa, bu iş de olur» anlamına gelir. Daha doğrusu, «ananın örekesi» demektir.

Efendim, 27 Mayıstan sonra İsmet Paşa deve nallamağa hevezlendi. «İlle de ben bu deveyi nallıyacağım» der durur.

— Paşam, diyoruz, deve nallanmaz! Menderes parası gibi harcama kendini...

— Hayır, diyor, nallanır! Mademki bu deve asfaltta yürüyor o halde pekâlâ nallanır. Kur'an kursu açarım, İmam - Hatip mektebi açarım, köy enstitülerini açtırmam, antidemokratik kanunlara yenilerini eklerim, ağadan vergi almam, beye selâm çakarım, okulları paralı yaparım, 27 Mayıs mahkûmlarını affederim, zengini yemler, yoksulu gemlerim, Alican ayağını tutar, Feyzioğlu başını, Hasan Dinçer kuyruğunu omuzlar, Gümüşpala bir de zim de gırtlağına oturur, MDO lar, SDK'lar, 14'ler, 11'ler, 22 Şubatçılar; Eminsular dürtüklerler, ben bu deveyi bal gibi nallarım!

Evet, gerçekten de İsmet Paşa dediğinin tıpkısını yapıyor! 27 Mayıstan bu yana kan - ter içinde deve nallamağa çalışıyor. Bu gidişle herhalde başaracak da... Ve o zaman Türkiye güllük gülüstanlık olacak... Yâni, nallı deve asfaltta yürüdüğü zaman...

Oynaşını söyledi

DP'nin haşmetli mirasyedisi AP'nin General Başkanı Gümüşpala, Konya'da şöyle demiş:

— Kelle koltukta çalışıyoruz...

Pala Paşa'ya tezahürat yapan bir grup hızlı vatandaş da şöyle bağırmış:

— Af istiyoruz! Kaatillere ölüm!

Hummm... Pala Paşa düşünü s ö y l e r k e n o y n a ş ı n ı söylemiş galiba... Koltukta bir kelle var ama, herhalde Pala Paşanın kellesi değil! Bu kelle, «kaatillere ölüm!» diye uluyanların aklındaki kelle olsa gerek...

Görüyorsunuz ya, nerden nereye gelmişiz!

«On yılda on beş milyon genç yarattık her yaştan» diye bir marş vardı. Artık bunu şöyle söylemeliyiz:

«Üç yılda ne palalar salıverdik ortaya!»

Törpü Kuyruklar

Cahit Tanyol'un, 8 Mart 1963 günlü Cumhuriyet'te, «Şehzade Kavgaları» başlıklı bir yazısı çıktı. Sayın Tanyol, bazan böylece cuk oturtuyor. Eh, namuslu bir sosyalistten de bu beklenir

Şöyle diyor yazısının sonlarında Tanyol:

«Çünkü o - yâni Türkiye İşçi Partisi -, şehzade kavgalarını modernize eden Osmanlı partilerinin karşısına, ayağı halkın uzak tabakalarına kadar uzanan bir sınıf şuuriyle, bir fikir sistemiyle çıkıyor.

Buna karşılık:

Daha dün, demokrasi için, hürriyet için kızılca kıyametler koparan «Osmanlı aydınları» susuyor...»

Sayın Tanyol'dan özür diliyerek söylüyorum; ben olsaydım, o yazının başlığını «Şehzade Kavgaları» değil, «Törpü Kuyruklar» kordum. Neden mi? Durun da anlatayım:

Efendim, bir sürü fare, boş bir kilerde toplanır hoş - beş ederlermiş. Kimi hürriyet dermiş, kimi demokrasi nutukları çekermiş, kimi sosyal devlet dermiş, kimi de can, mal, kişi güvenliği anayasa, babayasa bacanakyasa, dayıyasa, amcayasa der, tepinirmiş. İçlerinde Törpü Kuyruk adlı, yağlı başlı, görmüş geçirmiş, hoşsohbet bir fare varmış. Daha çok o konuşurmuş. O konuşurken, zevkten ağızlarının suyu akarmış ötekilerin. Anlat, derlermiş, Anlat bre Törpü Kuyruk! Törpü Kuyruk da, zevkten dörtköşe, anlatır da anlatırmış!

— Can emniyeti isteriz, mal emniyeti isteriz, hürriyet isteriz, demokrasi isteriz, anayasaya saygı isteriz! Fare milleti aç ve sefil ve de perişan.

Bir ara Törpü Kuyruk, affedersiniz, yüz numaraya çıkmış. Bir beklemişler, iki beklemişler, Törpü Kuyruk yok! Aramağa çıkmışlar. O delik, bu delik, Törpü Kuyruk gitti üstelik... Yok da yok!

Neden sonra sesini duymuşlar:

— Buradayımmm!

Koşuşup varmışlar ki, Törpü Kuyruk, bakkal dükkânında, kocaman bir kaşar kalıbının içinde oturuyor.

— Ulan Törpü Kuyruk, demişler, ne bu hal?

Törpü Kuyruk bacak bacak üstüne atmış:

— Azizim, demiş, ben kaşara yuvayı yaptım. Bildiğiniz gibi değil, çok rahat! Aklınız varsa, hemen kaşara yuva yapmağa bakın.

— İyi ama, demişler, hani hürriyet mürriyet, demokrasi memokrasi?... Hani anayasa, bayasa?... Anca beraber, kanca beraber?... Bu seninkisi kalleşlik...

Törpü Kuyruk, tarihin kaydedeceği bir nanik yapmış dostlarına:

— Onların hepsi palavra, demiş. Vakit geçirmeden kaşara yuva yapmağa bakın avanaklar. Bir günün beyliği beylik...

İşte, meşhur «Kaşara yuva yapma» hikâyesinin aslı budur.

Düşünmek Kaşınmak

Sayın Cumhurbaşkanı Gürsel ,Şeker bayramının birinci günü Balaban'ın sergisini gezmeğe geldi. Beneciğiz de orada bulunuyordum. Tabloları tek tek dolaşan Gürsel, bir ara, «Dağbaşında İki Kadın» adlı tablonun önünde durdu. Bir süre baktıktan sonra:

— Düşünüyorlar değil mi, dedi.

Ardından ekledi.

— Düşünürler... Bizim kadınlarımız hep böyle düşünürler işte... Yaa, evet, düşünürler... Çok güzel, çok güzel...

Orada diyemediğimi bari burada diyeyim:

— Evet, sayın Gürsel, düşünürler... Yalnız kadınlarımız mı? Biz, hepimiz düşünürüz. Bu ülkenin halkı hep düşünür. Önceleri bir bitimiz vardı, milli bit... Evlerimizde, kahvelerimizde, yataklarımızda, çamaşırlarımızda, kışlalarımızda kum gibi kaynardı mübarek. «Pire itte, bit yiğitte bulunur» diye bir de milli vecizemiz vardı. Bitsiz olmak suçmuş gibi, hepimiz bitliydik. Kaşınırdık da kaşınırdık... Kaşınmaktan vakit bulamazdık ki halimizi, yarınımızı, ülkemizin dertlerini düşünelim.

Sonra bir DDT çıktı piyasaya... Çıktı ve ocağına incir dikti milli bitimizin. Ve biz başladık düşünmeğe. Çünkü kaşınamıyorduk artık, Kaşınamayınca düşünmek gerekti. Biz işte o zamandan beri durmadan düşünüyoruz. Daha da kimbilir ne kadar düşüneceğiz! Çünkü, «bit öldü, bitsiz kaldı bereketli yok*sulluğumuz*».

Eskiden, «kaşınıyorum, o halde varım» diyorduk. Şimdiyse, «düşünüyorum, o halde varım» diyoruz. Anlıyacağınız, Descartes bize bitten sonra gelebildi.

Hani, bir de sesli düşünmeğe başlarsak, işte o zaman dananın kuyruğu kopar. Bunu bildikleri için, bazıları, pisine basmış ispinoz gibi düşünüyorlar bu günlerde.

— ALLAH SENİ SOFRAMIZDAN EKSİK ETMESİN

İTALYAN NİKÂHI

Rekin TEKSOY

İtalyan nikâhı (Divorzio all'italiana) — Rejisör: Pietro Germi — Konu ve Senaryo: Ennio de Concini, Alfredo Gianetti ve Pietro Germi — Fotoğraf: Leonida Barboni — Müzik: Carlo Rustichelli — Montaj: Roberto Cinquini — Oynayanlar: Marcello Mastroianni, Daniela Rocca, Leopoldo Trieste, Stefano Sandrelli — Yapım: Lux-Vides- Galatea adında Franco Cristaldi.

(1962 yılı Cannes film festivalinde en iyi komedi armağanını kazanmıştır.)

Kadını bir mal sayan anlayış, dinsel doğmaları kendine siper edinen çıkarcı yorumların, hukuk düzeni adı altında meydana getirdikleri düzensizliklerin en belirli örneklerinden biridir. Yine dinsel inançlardan yola çıkan bir başka hukuk anlayışı ise boşanmayı kesin olarak yasaklar. Katolik hukuku, İncildeki «Tanrının birleştirdiğini, kullar ayıramaz» kuralına dayanarak, boşanmayı kabul etmez. Evlenme bağıtı yapılırken, tarafları Tanrının birleştirdiği gibi mantık düzeni ile çelişen bir varsayımdan yola çıkması bir yana, bu gerici hukuk anlayışının onuncu yüzyıldan sonra uygulanmaya başladığını, onuncu yüzyıla kadar katolik hukukunun da boşanmaya yer verdiğini belirtmek, boşanma yasağının tanrısal nedenlerden çok, dünyasal çıkarlara bağlı olduğunu gösterir.

İşte Pietro Germi, İtalyan Nikâhı adını taşıyan yapıtında, örümceklenmiş kafaların son direnişlerinden biri olan bu yasakdan yararlanarak toplumsal bir taşlama denemesine girişmiş. Yer olarak İtalyanın geleneklere en bağlı bölgesi Sicilyayı ele almış. Sorumsuz burjuva davranışlarını yansıtabilmek amacıyla da kişilerini bu çevreden seçmiş.

İtalyan Nihâhının baş kişisi Baron Ferdinando Cefalû (Marcello Mastroianni) on yıllık ortak bir yaşamadan sonra karısı Rosalia'nın (Daniela Rocca) sırnaşıklığa varan, güney İtalyalı kadınlara özgü davranışlarından bıkmıştır artık. Evlilik çekilmez bir hâl almıştır. Boşanma kapısı ardına kadar kapalıdır. Tek umut ölümdedir. Tabii karısının ölümünde. Ama ölümün vakti belli değildir. O halde yapılacak şey, bu belli olmayan vakti belli kılmaktır. Baron Cefalû karısını öldürmeye karar verir. Gerçi kendisi dini bütün bir adam olarak bilinmektedir. Dinsel gerekleri aksatmadan yerine getirmektedir. Her Pazar kiliseye gitmektedir. Fakat aslında bu dindarlık biraz da göstermeliktir. Baron Cefalû'nun dünya nimetlerine olan eğilimi *daha ağır basmaktadır*. Nitekim gizliden gizliye yeğeni ile sevişmektedir. Yeğeni daha lise öğrencisidir. Ama güzelliği dillerdedir. Cefalû'nun karısı kara çalı gibi aralarına girmese evlenecekl erdir. Baron Cefalû gibi bir kişinin adam öldürmeye karar vermesi belki çok zor bir iş değildir. Önemli olan bu işden en az zararla sıyrılabilmenin yollarını bulmaktır. İşte burada toplum düzeni ile çevre baskısı Cefalû'nun *imdadına yetişir*. İtalyan Ceza Kanunu, başka bir erkekle suçüstü yakaladığı karısını öldüren erkeğin suçunu hoşgörü ile karşılamaktadır. Cezasını birkaç yıllık hapisle geçiştirmektedir. İdam cezasına yer vermeyecek kadar ileri olan bu hukuk anlayışı, «namusunu temizleyen» bir erkek söz konusu olunca, adam öldürme suçuna dolaylı bir şekilde de olsa göz yumarak, çelişmeye düşmektedir.

Gerçi İtalyan Mahkemelerinde duvarlara asılı çarmıha gerilmiş İsa heykelciğinin altında bir yazı vardır. «Yasalar herkes için eşittir.» der bu yazı. Ne var ki, bir çok ülkelerde olduğu gibi, yasaların herkes için eşitliği, İtalyada da kimi kez sözden öteye geçmez. Karısını öldüren erkeği terazinin bir kefesine, ölen kadını öbürüne yerleştirince, erkeğin bulunduğu tarafın ağır bastığı görülür. Öte yandan Kilise bile bu konuda çevrenin baskısına karşı çıkacak gücü bulamaz kendisinde

Dinsel kurallardan sapmada sakınca görmez. Çünkü çevre ile *hoş geçinmek zorundadır. Hoş* geçinmeyecek olursa, dualardan sonra «Oylarınızı Hristiyan Demokrat Partisine verin» demeyi unutmayan papazın sözünü dinlemeyenler çıkacaktır belki.

Baron Cefalû karısına bir sevgili bulur. Suçüstü yakalar onları. Karısını öldürür. Sevgilisine kavuşur.

Komedi türünü ilk olarak deneyen Pietro Germi, geleneklerin dinin ve yirminci yüzyıl kişisinin cinsel konulardaki tutumlarının ortak ve ortak olmayan yönlerinin sert bir eleştirisini yapmış. Dış görünüşleri ile uysal, nazik kişiler ele almış. Ayrıntıları işlemede gösterdiği büyük bir ustalıkla toplumsal taşlamaya ulaşmış. Ufak bir Sicilya kasabasının boğucu havasını verirken kullandığı ağır montajın da bütünün ortaya çıkmasında büyük payı olmuş.

İtalyan Nikâhının aksayan yönü olup olmadığı tartışılabilir. Varılan sonucun, çıkış noktası ile bağdaşıp bağdaşmadığı üstünde durulabilir. Fakat, iyi filim görebilmemizin sadece rastlantılara bağlı olması, İtalyan Nikâhını bu açıdan ele almamıza engel oluyor. Gereksiz kılıyor böyle bir tartışmayı. Filmin asıl adı «İtalyan Usûlü Boşanma» iken boşanmayı nikâh diye türkçeleştirmede bir sakınca görmeyen, Musevi vatandaşlarımızın gönlünü *hoş etmek için*, İtalyan filimlerinin fransızca kopyalarını getirtmek geleneğini sürdüren filim getiricilerimizin, sinemaya saygıdan yoksun davranışlarının doğurduğu karamsarlığı, bir de Pietro Germi'nin filminde kusur arayarak arttırmağa hakkımız olmadığı kanısındayız. İtalyan Nikâhı'nı, görülmesi mutlaka gerekli bir film olarak salık vermekle yetiniyoruz

BAGLAR

Teller çığlık çığlığa

Çan sesleri bir baştan bir başa Avrupa'da
Boşlukta yüzyıllar

Milletleri birleştiren raylar
Alt tarafı iki üç kişiyiz şunun şurasında
Her türlü bağdan özgür
Verelim elele

Dumanları tarayan deli yağmur
Teller

Teller düğüm düğüm
Denizaltı kabloları
Bâbil Kulesi olmuş köprü
Örümcek kurmuş başpapazlar bir sürü
Sevenleri tutan bağ birdir her yanda

Öbür bağlar çok mu çok ince
Işığın ak ışınları
Tellerle sözleşmeler bir de

Sait sizi uyarmak için yazıyorum
Ey duyular ey sevgili duyular
Anılara düşman
İsteklere düşman
Yanıp yakınmaya düşman
Gözyaşına düşman
Tümüne düşman sevdiğim d aha ne varsa

Guillaume APOLLİNAİRE'den

Türkçesi:
Necati CUMALI

GELİN TAŞI

Rauf MUTLUAY

GELİN TAŞI: İlk romanıyle büyük bir başarıya eriştiğini kabul ettiğim, Yaman Koray'ın Deniz Ağacı'ndan (İstanbul 1962, Remzi Kitabevi, 551 sayfa, 10 lira) sevinçle söz açmıştım, Kısaca, Marmara Adası kılıç avcıları arasında sağlam gözlemlere dayanan bu eserin, bir ilk ürün olmanın bütün sınırlarını aştığını; insanın, tabiatla, toplumla, kendisiyle giriştiği geniş çerçeveli bir çatışmalar dizisini dile getirdiğini; biraz arıtılmış kişiliğiyle balıkçı Ahmet'in kendi koşulları içinde iyi çizilmiş bir tip olduğunu, doğuştan getirdiği bir hikâye etme yeteneğiyle yazarın anlatım gücünü; seçtiği ilginç konuyu canlı bir görüş ve derleyicilik sabriyle besleyebildiğini belirtmiş; olaylar hareketi içinde gereğince düşünceye yer vermediğini, bireylerinin gerçek serüvenlerinin bir toplumsal gerçeği ortaya koymak için yetmiyeceğini söylemiştim.

Genç yazar Yaman Koray (doğum 1924), ikinci romanını yayımlamak olanağını bulmak için çok beklemedi. Önce Milliyet'te tefrika edilen, bir iki ay önce de Remzi Kitabevince basılan *GELİN TAŞI* (İstanbul 1963, 336 sayfa, 10 lira), hem sürümlü bir gazetenin okuyucuları oranında hem de iyi bir reklâmla hazır bir ilgi gördü. Hem tefrika, hem kitap, hem senaryo bedeli olarak çok yanlı *bir kazanç yolu açan bu eser,* Yaman Koray'ın romancılık anlayışındaki gediği ortaya koydu. Bununla birlikte bu iki kitabın sağladığı olanakların, bu genç kabiliyeti daha olumlu bir yöne çevireceğini de umabiliriz.

Kapıdağ dolaylarının Herek - (İlhanköy) tinden bir ailenin iki kuşağı içindeki trajik serüvenini ve onların toprak-deniz hayatlarını konu alan bu eser her şeyden önce ilginç konu avına çıkan yazarı rahat ve kolay bir yolun tehlikelerine sürüklemiş. Gerçekçiliğin eski tanımı, olmuş ya da olabilirlik niteliği taşıyan bir konuyu bulmuş olmak rastlantısı, ona yeter gözükmüş. Kasım - Nizam - Hüsam kardeşlerin uğradıkları bir birinden acı kayıplar, kısmet kavgalarıyla şiddetlenen sınagrit avcılığı, umutsuz ve oransız bir tutkuyla doğal bir aşkın kıskançlık çekişmesi, Enik Hasanla amcaoğlu Hüseyin arasındaki korkunç kader ayrılığı, kışkırtılmış bir iç küçüklüğünün müthiş *cinayeti, en olamaz kazanın* en beklenen güne rastlantısı. Bütün bunlar hızlı bir olaylar dizisini hızlı bir anlatımla başaran kitabı bir solukta okutmak için yeter şeyler.

Mitolojide Tantalos soyu - Atreus oğulları - Oidipus ailesi, Tanrılara karşı işlenmiş bağışlanmaz bir suçun lânetli kaderini taşırlar; o günün inançları içinde bu serüvenler, doğru ve anlamlıdır. Yaman Koray, halk ağzında kimbilir nasıl abartılarak süregelen bu az rastlanır aile felâketini, masal - efsane karışığı bir olayın nedeniyle, eve alınmayan bir tanrı misafirinin ilenmesiyle açıklıyor. Böylece bütün roman, çürük bir kader *felsefesinin yorumlanmamış* özüne dayanıyor. Birinci romanda görülen aynı temelsizlik: Yerel bir gerçekle yetinme, bireylerin küçük dilimleri içinde tıkanıp kalma, bir düşünce yüküne, toplumsal bir soruna yönelmeme. Romancının hiç bir olumlu çözümü yok: Ne kişilerin soyaçekim, çevre etkisi, eğitim ve olanaklarla değişebilecek kaderleri üzerine bir kaç söz; ne köy ortamının gerçekleri için titiz bir dikkat. Okuyucu ilgisini canlı tutma için zorlama örnekler. Bir kitabın bu denli rahat ve çabuk okunması, romancı için hiç de sevinilecek şey değil.

TÜRK TIYATROSU ÜZERİNE SORUŞTURMA

iyatro sahipleri ve rejisörleri arasında «Türk Tiyatrosu üzerine bir soruşturma» açtık. İlk üçünün cevaplarını yayınlıyoruz. Diğerlerinin cevaplarını da gelecek sayımızda bulacaksınız. Tiyatro sahip ve rejisörlerine şu soruları sorduk: 1 — Türk Tiyatrosunda gün geçtikçe bir değişme ya da bir ilerleme görüyormusunuz? Türk Tiyatrosunun ilerlemesi nelere bağlıdır? 2 — Repertuarınızı hangi ilkeleri göz önünde bulundurarak hazırlarsınız? 3 — Tiyatronuzda; rejisör, dramaturg, aktör ve işçiler yönünden yeni bir anlayış gerçekleştirmeğe çalışıyor musunuz? 4 — Gelecek yıl tiyatronuzda, toplumcu ve ilerici yazarların eserlerine yer verecek misiniz? Örneğin Brecht'in eserlerine... 5 — Hangi tiyatrodan yanasınız? a) Eğitici halk tiyatrosu; b) Eğlence tiyatrosu.

Soruşturmayı yapanlar: **Leylâ Er bil — Selma Tükel..**

Asaf ÇIĞILTEPE

1 — Repertuar kaygısı çıktı ortaya., Vodvil tarzında oyunlar oynayan Bulvar Tiyatroları, şimdilik bilinçli olmadan, ellerindeki oyunların, artık ilgi toplamadığını görmeğe başladılar. Bilinçli olmadan dememin sebebi, azalmağa başlayan ilginin nedenini bilmediklerinden dolayıdır. *Onlar daha bir süre, bu* biçim oyunlar oynayıp, başarısızlığın o belli oyunun, o seferlik sahneye kötü konmuş olmalarından ileri geldiğini sanmalarından ileri geliyor

Gelecek yıl tiyatromuz, iyi seçilmiş, iyi düşünülmüş, halka yararlı eserler seçme çabasının başlangıcı olacaktır. Artık işe yaramayan, bir şey demeyen, varlık sebebi olmayan eserler gerekli sayılmayacaktır.

2 — Repertuarımızı, toplumcu, eğitici, öğretici, yararlı olucu e*serlerden kurmağı* kararlaştırmış bulunuyoruz. Bundan başka geçerli bir tiyatro çeşidi yoktur. Bütün günümüzü tüm saatleriyle, tiyatroya verdiğimize göre, böyle bir yola dönük olmakla yeteri derecede de kendi kendimizi eğittiğimizi anlamış bulunuyoruz.

3 — Gerçekleştirmeğe çalıştığımız belki Türkiye için yeni olmakla beraber, bütün dünyada bir çok örnekleri olan bir tiyatro biçimidir. Bu tiyatroda artık rejisörün bir yaratıcıdan fazla, *bir iş yöneticisi olduğunu* söyleyebilirim.

Dramaturg: başka tiyatrolarımızda varlığı bulunmayan ve varlık sebebi bilinmeyen bir sanatçıdır. Bizde ise dramaturg toplumun bütün koşullariyle, tiyatromuz arasında bağ kurması gereken bir aydın kişi olmaktadır. Görevi, tiyatronun yolunu çizmek ve dünyaca tanınmış sırası gelen eserleri oynanmak üzere hazırlamaktır.

Sahne işçisi öbür Türk Tiyatrolarında değer verilmeyen bir ögedir. Çünkü, o Tiyatroları yönetenler, sahne işçiliğinin ne olduğunu bilmezler. Biz de ise, deney sahne işçisinin en az aktör kadar yararlı olduğunu ve sahne üstünde iyi işçilik yapılmayan bir tiyatrodan iyi oyunlar çıkmayacağını ispatlamış bulunuyor.

4 — Bu yıl olduğu gibi gelecek yıl da., özellikle bu yazarların eserlerini seçeceğiz. Örneğin Bertolt Brecht'in beş oyununu birden repertuarımıza alarak, bir Brecht yılı hazırlamağı düşünüyoruz. Gelecek yıl iki tiyatroda birden çalışmak durumunda olan topluluğumuz bu eserlerin yanı sıra Armand Gatti, O'Casey ve İskandinav ülkelerinden bazı eserleri repertuarımıza almak için gerekli çalışmalar yapmaktadır.

5 — Bundan önceki sorularımıza verdiğiniz cevaplardan da kolayca anlaşılacağı gibi, topluluğumuz tutarlı bir tiyatro yo*lundadır*

Yani hem Brecht oynayıp hem de eğlendirici tiyatro yapma saçmalığını göstermez. Ama bu garipliği bir çok tiyatroda yine garip sebepleriyle birlikte ortaya çıkacağını sanıyorum.

Topluluğumuz, gerek kendi çalışmasıyle gerek halkın tepkisiyle belli bir yola yönelmiştir. Bu yolda her şey seyircinin eğitilmesi, akıllandırılması, kafaca bilgice silâhlandırılması amacına dayanır. Yurdumuzun bütün kurumları aynı birlik içinde çalışmağa başladığı takdirde, yararlı bir iş yapılmış olur.

Lâle ORALOĞLU

1 — Türk tiyatrosunda muhakkak ki çok büyük bir değişme var Türkiyedeki san'at kolları arasında Tiyatro kolunu uluslararası ölçüye yaklaşmış bir kol olarak görüyorum. Filmciliğimizi ele alırsak onun yüz kızartıcı bir gerilikte olduğunu görürüz. Bizde Tiyatro sayıları arttığı gibi, telif eserler yazanların sayısı da pek çok artmakta ve eserleri oynanmaktadır Türkiyede tiyatro vardır. Tiyatronun ne olduğu halka duyurulmuştur. Türk Tiyatrosunun ilerlemesi tiyatroların yerli yazarlara yer vermeleriyle mümkün olacaktır.

2 — Özel bir şeyim yok. Bütün dünyada tutmuş ilgi görmüş bilhassa Amerika, İngiltere, Almanya İtalyayı takip ederek oralarda oynanmış ve bizim memlekette anlaşılabilecek, iş yapacak eserleri seçiyorum.

3 — İyi yapılmış işlere devam edeceğiz, kötüleri de daha iyiye getirmeğe çalışacağız.

4 — Tiyatro toplumu aydınlatan bir mekteptir. Brecht'e gelince ben Brechti oynayacak gücü kendimde göremiyorum. Ben vine bir Shakespeare'i oynayamam çünkü sahne, salon, teknik imkânlarım buna yetmez. Ayrıca Brecht'i bazı sebeplerden dolatı oynamam üstelik zor gelir.

5 — İmkânlarım nispetinde eğitici halk tiyatrosundan yanayım. San'at eserleri oynamayı isterim. Tek başımayım halkın, ilgi gösterebileceği derecede eğitici olabiliyorum. Gayem her iki tarafı da memnun etmektir. Halk hem ilgi görsün hem de eğitilsin istiyorum. Arada bir de mecburen gişeyi düşünerek eğlendirici eserler de koyuyorum

Haldun Dormen

1 — Muhakkak ki çok görüyorum. Bu ilerleme, daha çok telif eserlerinin çoğalmasına bağlıdır.

2 — Repertuarımı; kadromu, imkânlarımı ve seyircinin beğenip beğenmemesine göre hazırlarım.

3 — Bizde dramaturg yok. Hiçbir özel tiyatroda olmadığı gibi. Doğrusu bu garip bir sual. Ben zamanında dramaturglık, rejisörlük, aktörlük de yapıyorum. Dramaturg'un gelip de benim başıma sen şunu yap. sen bunu oyna demesine tahammül edeceğimi sanmıyorum. Dramaturg özel tiyatrolara uymayan bir şey. Özel tiyatro, devlet müessesesi olmadığına göre ona dramaturg gerekmez.

4 — Benim için ilerici, gerici diye bir yazar yoktur. Benim için tiyatro yazarı vardır. Eser gerçekten iyi ise, oynamak istiyorsam iyidir. Brecht'i oynamak istiyorum. Benim için büyük bir yazar. Benim için mühim olan tiyatroculuğudur.

3 — İkisini birbirinden ayırmıyorum. Ben tiyatrodan yanayım. Bence her tiyatro eğiticidir. Her tiyatro eğlendirici olmalıdır. Tiyatro, eğlendirici olmaktan uzaklaştığı an, tiyatro olmaktan da uzaklaşmıştır.

Gelecek sayıda:

SAİM ALPAGO
YILDIZ KENTER
GÜLRİZ SURURİ
ENGİN CEZZAR
BEKLAN ALGAN
MÜNİR ÖZKUL'un

cevaplarını bulacaksınız.

MİSTER MAK KAFL

Bizim savcıların gazete okumadıklarına gitgide inanasım geliyor. Bir yazar, durmadan suçluları ihbar ediyor, hem de yeriyle, zamanıyla söylüyor, ama savcılarımız bu açık ihbara hiç aldırmıyorlar. İşte size Kadircan Kaflı'nın 3 Mart günlü Tercüman'daki yazısı:

«Bizim sosyalistlerin hemen hepsi komünisttirler, bunlar o kadar çoktur ki hak ve hürriyetlere saygı gösteren gerçek sosyalistler kızıl damga vurmasınlar diye birer köşeye sinmişler, seslerini çıkarmıyorlar.»

Kadircan Kaflı ertesi günkü yazısında (4 Mart - Tercüman) «Bunlar o kadar çoktur ki» dediği komünistlerin nerelerde olduklarını, nerelere sığındıklarını da açıklıyor:

«Amerika Birleşik Devletleri Parlâmentosu üstün tedbirlere başvurdu, bir tahkikat komisyonu kuruldu, başına da Mac Carty getirildi.

Mac Carty çetin bir adamdı, işi pek sıkı tuttu, binlerce kimsenin foyalarını meydana çıkardı, hürriyet ve demokrasiyi kendi hesaplarına kullanmakta usta ve yüzsüz olan komünistler bu adamı alaya aldılar, hattâ bir gangster şeklinde göstermek için âdeta seferber oldular.

Fakat Mac Carty ve arkadaşları yılmadılar vazifelerini hakkıyla yaptılar, Amerikaya çok faydaları oldu.

Niçin ibret almayız? Bizdeki bu miskinlik nedir?»

Mac Carty'den ders almaya kalkan Kadircan Kaflı'ya, bizdeki Amerikan elçiliğinden herhangi bir görevli Mac Carty'nin Amerikaya yararı mı, zararı mı olduğunu lütfen söyleyiversin; o zaman belki gerçek dersini alır.

Kaflı, bundan sonra bizdeki komünistlerin sığındıkları yerleri de ele veriyor:

«Siyasî partilerde komünistler, hattâ komünistlerin kurdukları siyasî partiler, Millet Meclisinde veya Cumhuriyet Senatosunda komünistler, Üniversitede komünistler, tiyatromuzda komünistler, Millî Eğitim teşkilâtında komünistler, okullarda komünistler, meslekî teşekküllerde komünistler, bazı dergilerde komünistler, sağda komünist, solda komünist, bilhassa büyük şehirlerin şurasında burasında komünistler»

Herhalde Kaflı, suratını görmek istemediği için aynaya hiç bakmıyor, baksa «Aynada komünistleeer!» diye bağıracak. Türkiye'nin her köşe bucağında bu kadar çok komünist olduğunu söylemekten, yaymaktan Kaflı'nın bir özel çıkarı mı var?

İşte kendisi de milletvekili olan bir yazar ki, Türkiye Millet Meclisinde, Türkiye'nin Cumhuriyet Senatosunda, hem de komünist değil, komünistler olduğunu açıkça ihbar ediyor. Olup olmadığını biz bilecek değiliz ya, kendisi de milletvekili olduğuna göre elbet o bilir. Üniversiteler, okullar, Eğitim Bakanlığı, resmî kurumlar, dergiler, gazeteler, tiyatrolar, sağ sol hep komünistle dolmuş da neden sayın savcılarımız bu açık ihbar karşısında,

— Gel bakalım Bay Kaflı, ihbar ettiğin komünistlerin adlarını söyle, göster demiyor?

Hadi savcılar gazete okumuyor diyelim, ya Meclis üyeleri, ya Senato üyeleri? Bu ağır suçlama karşısında neden susuyorlar? Bu komünistlerin adları da söylenmediğine göre suçlama herkese yayılıyor. Yoksa Kaflıyı ciddiye almadıkları için mi, ihbarına da kulak asmıyorlar?

Mac Carty'ye özenerek kendisi de bir Mac Kaflı olmak istiyen yazar ne yapılması gerektiğini de açıklıyor:

«Neden sonra Millet Meclisi'nde bir «Komünizmle Mücadele Komisyonu» kuruldu, bunlar nerden başlıyacaklar? Önce Millet Meclisinden başlamaları gerekmez mi? Yeter derecede cesur mudurlar? Sonra Üniversitelere el atmalı, daha sonra Millî Eğitim teşkilâtına, bütün bakanlıklara bütün gazetelere, resmî ve özel müesseselere... Daha doğrusu hepsine birden.»

Bütün cumhuriyet tarihimizde Millet Meclisi, bu kerte ağır bir suçlama altında bırakılmamıştır. Kaflı «Bütün Bakanlıklar» dediğine göre hükmeti de suçlamaktadır.

Gazeteciler Cemiyeti, Gazeteciler Sendikası, Kaflı'nın suçlamalarını kabul etmiyorlarsa, dedikleri doğru değilse, bu yazara gereken cevabı vermelidirler; tersi olursa onun dediklerini kabul etmiş olacaklardır.

Ya üniversiteler? Niçin susuyorlar?

Meclis'i, Senatoyu, Bakanlıkları, resmî müesseseleri, özel müesseseleri saran, üniversiteleri, gazeteleri, dergileri, Eğitim Bakanlığını, okulları dolduran komünistler, acaba niçin iktidarı da alıvermezler? Kaflı'nın sözlerine, açık ihbarına kulak asılmazsa, bu durum mu bekleniyor?

Kaflı yazısını «Gaflet uykusundan uyanınız!» öğütüyle bitiriyor. Gerçekten de gaflet uykusundan uyanmalıyız; düşünen beyni olanlar, daha ne duruyorsunuz?

PİR SULTAN ABDAL DA MI?

Son yirmi - yirmi beş yıldır, Türkiye'de kimlerin hangi nedenler yüzünden komünistlikten kovuşturmaya uğradıkları, yargılandıkları, bir kitapta toplansa, bütün dünyanın kahkahalarla güleceği, ama bizim okuyup okuyup ağlamamız gereken dünyanın en büyük trajikomik eseri ortaya çıkardı. Bildiklerimizden birkaçını yazalım.

İhbarcıları, bir üniversiteli gencin komünistliğini isbat belgesi olarak yargıca «Alaturka musikiden nefret eder, hep alafranga ıslık çalar» demişlerdi. Durmadan kitap okuması, yabancı dile çok çalışmasını da bir gencin komünistliğine belge olarak tanıklar söylemişlerdi. Trende soyduğu portakal kabuklarını, orak - çekiç biçiminde soyuyor diye bir yolcu ihbarla mahkemeye verilmişti. Çikolatanın içine bütün ulusların bayraklarından kartlar koyan bir çukulata fabrikatörü, Sovyetlerin bayrak kartını da koymuş olduğu için, hem fabrikatörr, hem satıcı komünizm propagandasından mahkemeye verilmişti. Bir dergideki kadın resminin dudakları üç sayısına benzetilerek, bundan üçüncü enternasyonal anlamı çıkartılarak, komünizm propagandasına belge diye ileri sürülmüştü. Daha 1959 yılında, Tevfik Fikret'in bir şiiri Demokrat İzmir gazetesinde yayınlanınca 1915 de ölen Tevfik Fikret için kovuşturma açılmıştı.

«Bunlar eskidendi, şimdi öyle komiklikler olmuyor» mu diyeceksiniz? Alın öyleyse en yenisini, (13 Mart günlü Akşam gazetesinden):

«Nem alacak felek benim» isimli türkü için komünizm propagandası iddiasiyle savcılık tahkikat açmıştır. Bu türkünün metni olan şiiri, on altıncı yüzyıl halk şairlerinden Pir Sultan Abdal yazmıştır.»

Görüyor musunuz, Pir Sultan Abdal da komünist, hem de daha Karl Marx'ın babasının, babasının, babasının babası doğmadan, on altıncı yüzyılda komünizm propagandası yapmış. Mübaşirin, mahkeme kapısında,

— Pir Sultan Abdaaaal!... diye bağırması yakındır.

Bu durumda zavallı Kadircan Kaflı, nasıl her yanda her yönde komünist görmesin...

MUTLU DÖNEMEÇ

Aziz NESİN

Karıncalar düzülmüş yola; bir, beş, on, bin saymakla tükenir gibi değil karıncalar. Başı çeken karınca, su dolu bir çukura düşüyor; arkasından, daha, daha arkasından gelenler de düşüyorlar çukura. Binlerce karınca boğulup yığılıyor, dolduruyor çukuru. Ardı arkası kesilmeden yürüyen karıncalardan biri, çukuru dolduranların üstünden yürüyüp geçiyor karşı kıyıya. Onun ardından öbürleri de geçip kurtuluyorlar.

Ölüleri çukuru dolduran karıncalar «Geçiş birikimi»ni sağladılar.

İyi niyetli bir ivedilikle zaman zaman umutsuzluğa kapılanlarımız oluyor. Bu aydın bezginliğinin karamsarlığı, Türkiye'deki toplumsal birikimi gözliyemeyişimizden ileri geliyor. Nerden nereye geldiğimizi bir düşünelim; yalnız istatistiklerin söylediği, 1963 yılında sigortalı işçi sayısı 700 bin. Buna bir bu kadar da sigortasız işçiyi ekliyebiliriz.

Oysa 1945 de sayılabilen işçi 100 — 150 bin arasındaydı.

İki milyonu aşan uran (endüstri) işçisinin en azından bakıp beslediği ikişer, üçer kişi vardır. Yüzde yetmiş beşi köylü olan nüfusumuzun yüzde onu da uran işçisi.

Bu sayısal artışın, bu niceliksel birikimin, niteliksel bir artış da göstermemesi, toplumsal birikim sağlamaması olabilir mi?

Yıl 1945... «Sendika» sözü daha yeni yeni duyuluyor. İşçilerin sendika kurmalarını, örgütlenmelerini istiyen, yazan aydınlar kovuşturuluyor, yargılanıyor.

İngiltere'de yapılacak uluslararası bir sendikacılık toplantısına Türkiye'den de sendikacı istiyorlar. «Bizde sendikacı yok!» denilse yüzkarası. Kendilerince güvenli saydıkları birkaç kişiyi bulup buluşturmuşlar. Onların basın toplantısına gitmiştim. «Sendika» diyemiyor «sanduka» diyolardı. (Sanduka, tabutun üstüne örtülen taştan ya da tahtadan yapılmış kapaktır) İngiltereye gönderilecek olanlar,

— Türk işçisi sandukaya girecektir. Hükûmetimiz, işçilerimizin sandukaya girmesini istiyor... diyorlardı.

Bundan ne çıkar, demeyiniz. Demokrasiye «demir kır at» denilmesi de önemliydi.

Aradan geçen on dokuz yıldır, on dokuz yılda sandukadan sendikaya geldik.

Sait Faik'le 1943 yılında fabrikalarda röportaj yapıyorduk. Yedikule'de bir deri fabrikasına gitmiştik. İşçiler, yarı bellerine dek bir pisliğin içine gömülmüşler, günde on, oniki saat o pislik içinde çalışıyorlar.

Kokudan boğulur gibi kaçtık, kendimizi patronun odasına attık.

Sait sordu:

— Beyefendi, bu pislik içinde nasıl çalışıyorlar, hastalanır işçiler.

— Birinci Dünya Harbinde İstanbul tifodan, vebadan kırıldı, bizim fabrikada hiç hastalık çıkmadı. Mikrop yaşamaz ki onların çalıştığı yerde...

Dönüşte Sait «Mikrop bile yaşayamıyor...» diye söylenip durmuştu.

Aradan geçen toputoplamı yirmi yıldır; sayıları yüzbinleri aşan işçiler yasal yollardan haklarını elde etmek için gösteri yürüyüşüne çıkıyorlar, bu mutlu bir birikimdir.

1945 yılı bir yaz günü haber geldi gazeteye: «Astro-Türk Tütün deposunda grev çıkmış»

Grev dedikleri, kovulan dört kadın, işten çıkarılmamaları için direnmiş... Telefon etmişler Emniyet Müdürlüğüne. (Bir telefon kâfidir.) Kapıya iki araba dolusu polis geldi. Kadın, çocuk, erkek işçileri doldurup arabalara götürdüler, bir hafta alakondular Müdüriyette.

Aradan geçen on sekiz yıldır; şimdi işçi, işverenin karşısında haklarını savunuyor.

Tek tek örneklerle bir şey ispatlanmış olmaz elbet. Ama çok önemli, gerçekleri kavradık iyice. Örneğin «dış yardım» denilince, 1946 daki gibi artık herkes sevinmiyor; «Bu dış yardım, sakın dışa yardım olmasın...» diye düşünenler çok.

«Plân, plânlama...» demek de yetmiyor. Bunun, çocuklara verilen «Plânlı yaşamalı, plânlı çalışmalı» öğütündeki genel kavramdan ayrı bir şey olduğunu kavrayanlar, plânın uygulanması için gereken paranın kaynağını soruyorlar: «Plânı, parayı vereceklere beğendirecek sek, bu plân kimin plânı olur?»

«Batı uygarlığına ulaşacağız» sözü de eski büyüsünü yitirdi, batının neyin nesi olduğunu düşünüyoruz artık.

Bunlar Türkiye'nin mutlu dönemeçte olduğunun, hiç bir olumlu sözün havada savrulup boşa gitmediğinin belirtileridir. Gazetelerde, dergilerde yayınlanan okur mektuplarından iyi anlıyoruz bunu; bir köy öğretmeni, bir imam, bir küçük memur, bir köylü, bir satıcının bugün düşündükleri, yazdıkları on beş-yirmi yıl önce en ilerici aydınların kaleminden bile çıkamıyordu.

Sair Faik toplatılan «Medar-ı Maişet Motoru» adlı romanı için sorguya çekiliyordu:

— Nalçalı postalı kayıp asker düştü diye yazmışsın...

— Cumhuriyet devri askeri değil efendim, padişah zamanı askeri...

— Olsun... asker hiçbir zaman düşmez.

Bugün, o sorguyu yapanların yerlerinde olanlar «Türkiye ancak toplumculukla kalkınabilir» diyorlar.

Bugün gazetelerde, dergilerde yayınlanan okur yazılarını, o zamanki yönetmenler görmüş olsalardı, bunları yazanların hepsini hain diye suçlarlardı.

Toplumsal birikim dönemini yaşıyan yurdumuzda emekçiler yeterince bilinçlendikleri zaman, ilerici, ilerletici, yapıcı güçlerin fışkırdığını da göreceğiz. Gericilerin, tutucuların, sömürgenlerin umutsuz çırpınışları, bunalım içinde durmadan saldırıları da, mutlu bir dönemece geldiğimizi gösteriyor.